

PŘÍBĚH BRONZOVÝCH ROLNIČEK V ÚJEZDU KYRNOW

Vyprávění o životě našich předků ve třináctém století

Vladimír Blucha

OMNIA MUTANTUR, NIHIL INTERIT

VŠECHNO SE MĚNÍ, NIC NEHYNE

Publius Ovidius Naso (43 př. Kr. – 18 po Kr.)

Proměny 15, 165

Kniha vychází v rámci udržitelnosti projektu Podpora českopolské regionální literatury a propagace regionu - Regio Litera

Vydalo Město Krnov, 2014

*Věnuji všem lidem,
kterým Krnov zanechal v srdci navždy svou stopu.*

Na titulní stránce byla s laskavým svolením autora použita kresba raněstředověké rolničky, která byla nalezena na území obce Úvalno.
Autorem je PhDr. Jiří Juchelka, PhD.

Voda v obou řekách obklopujících Kyrnow plynula nepřetržitě dál, stejně jako čas všedních dnů jeho obyvatel. A zatím dozrávaly události, jejichž počátky se odehrály již před mnoha lety a na místech zcela vzdálených. Nenápadně se blížila doba, v níž se královská rozhodnutí bezprostředně dotknou každodenního života lidí a změní jejich životy i životy jejich potomků na celá staletí. Čas běží bez přestávky a přináší s sebou lidské osudy, klidné i bouřlivé, radostné i smutné, povznášející i ubíjející, a pak mizí v nenávratnu bez možnosti cokoliv vrátit zpět a změnit. Je jako řeka, která může téci jen dolů po proudu a nikdy nahoru k prameni.

Kapitola 1

Byl krásný, klidný večer. Dům české královny, osvětlený paprsky zapadajícího slunce, přitahoval zraky chodců. Nepřišlo jim na mysl, že uvnitř převládá smuteční nálada. Psal se rok 1230, ve kterém skončila vláda českého krále Přemysla, neboť odešel na věčnost. Jeho manželka, královna Konstancie, se velmi těžce vyrovnávala s jeho odchodem. V rohu místnosti blikal v malé olejové lampičce ohníček. Hořel pod šikmo zavěšenou ikonou¹ Matky Boží, obklopené z obou stran rouškou lesknoucí se zlatem. Oči byzantské² Bohorodičky hleděly kupředu na královnu Konstancii, která před ní s hlavou skloněnou klečela na klekátku. Nehýbala se, ruce měla sepjaté směrem k uctívanému posvátnému obrazu, z něhož k ní vyzařovala zvláštní síla.

Před zavřenýma očima jí probíhal pestrý děj jejího neklidného života, od dětství prožitého na dvoře svého otce. Náhle se jí zdálo, jak před ní předstupuje její otec, uherský král Béla III. a s ním matka Anežka z rodu de Chatillon a žehnají jí do současných dnů. Cítila, že stojí na důležité křižovatce svého života. Prošla již mnoha podobnými rozcestími, stejně jako šest jejich sourozenců. Starší bratři, Emerich a po něm Ondřej, postupně dosedli na uherský trůn

¹ Ikona – náboženský obraz malovaný obvykle na dřevěné desce.

² Byzantský – pocházející z Byzance, východní části Římské říše.

a sestra Markéta byla provdána za byzantského císaře až do daleké země. Od jeho dvora obdržela darem ikonu Kristovy matky, která ji stále doprovázela a zahrnovala milostí. V myšlenkách se královna Konstancie vrátila až do roku 1184, ve kterém její matka odešla k Pánu a zanechala ji samotnou jen s otcem. I přesto, že mu Konstancie dávala najevo svou věrnost a oddanost zesnulé matce, otec se zakrátko znovu oženil s francouzskou princeznou Markétou z rodu Kapetovců. Byla ještě dítětem, ale cítila to jako zradu vůči památce své matky.

V devíti letech se stala předmětem mocenských tahů na evropském dějišti, byla zaslíbena jako budoucí manželka Fridrichu Švábskému, synovi mocného Fridricha Barbarossy. Osud s ní dále hrál svou hru. Byla zapletena do sítě nitek navazovaných mezi evropskými panovnickými rody. Její budoucí manžel, se kterým byla zasnoubená, se vydal jako rytíř na třetí křižáckou výpravu do Svaté země, z ní se však již nikdy nevrátil.

Pro dceru z uherského³ královského rodu bylo třeba najít jiný panovnický dvůr, který by posílil spojení s okolními zeměmi. Měla devatenáct let, když byla nalezena cesta na Pražský hrad. V roce 1199 byla provdána za českého krále Přemysla⁴, prvního toho jména. Ani poté jí osud nebyl příznivě nakloněn. Jeho první manželka Adleta Míšeňská, čtyřiatřicetiletá dcera Oty Bohatého, se jen tak snadno nedala odbýt. Docházelo k hanebným tahanicím a trapným sporům a Konstancie musela dokonce svého královského manžela na čas opustit.

³ Uhry – starý název pro Maďarsko.

⁴ Král Přemysl Otakar I. vládl v letech 1197 až 1230.

Těžce zkoušena životem kráčela dál, čas od času klesajíc pod tíhou osudu pomalu ztrácela naději na zlepšení svého postavení. Měla již čtyři děti, zprvu syna Vratislava, který opustil svět ve svých čtyřech letech, a dcery Juditu, Annu a Anežku⁵. V těžkých chvílích nacházela útěchu jen u Matky Boží.

Běh událostí se v mysli Konstancie přerušoval, upadala únavou do polospánku, takže vůbec neměla představu o čase. Přemáhala ji beznaděj a únava ze života. Přesto se však opět probrala, to když se ji obnovila vzpomínka na rok 1205. Ve svých dvaceti pěti letech dala českému králi syna Václava. Konečně byl na světě nástupce na pražský panovnický stolec. Král Přemysl stál nyní před vážným rozhodnutím. Váhal mezi Adletou a Konstancí. V jeho úvahách ale převládaly myšlenky na nástupce – novorozeného syna Václava. Nová krev přemyslovského rodu, ten, který obdrží lýčené střevíce, starou torbu a bude pomazán na hlavě svatým olejem.

Přemysl se nakonec rozhodl rázně a zapudil svou původní manželku Adletu. Konstancie se tak konečně stala první dámou u dvora. Po tolika strádáních, nespravedlnostech a těžkostech se stala tou, kterou již dávno byla – opravdovou českou královnou. „Můj Bože a Panno Maria, Přemyslovi jsem dala osm dětí, z toho čtyři syny. Náš život prošel mnoha nesnadnými časy a prodělal mnoho zvrátů. Já si však cením především chvíl, které zůstanou navždy spojeny s našimi dětmi, s jejich zrozením a životem. Ty nás před tváří boží spojovaly a dávaly nám sílu žít. Ted', kdy se píše rok 1230, klečím v padesáti letech věku před obrazem Matky Boží a Tebe,

⁵ Anežka – dcera krále Přemysla a královny Konstancie. Narodila se asi kolem roku 1211, zemřela roku 1282. Svatá Anežka Česká byla abatyší kláštera Na Františku v Praze.

kteřá jsi mi vždy dávala sílu, prosím, abys mi ji dala co nejvíce právě nyní, kdy mne můj Přemysl opustil navždy a já zde sama v pokoře před tebou skláním hlavu. Matko Božská, ukaž mi milostivě cestu, po níž bych měla kráčet životem dál. Nikdy jsem ho neměla lehký a vím, že ani léta přede mnou taková nebudou.“

Některá slova odovdělá královna vyslovila šeptem, jiná ji pouze proběhla hlavou.

Noc hluboce pokročila. Vzpomínky a dlouhá modlitba ji přinesly duchovní úlevu a zklidnění rozjitřené mysli, její tělesné síly však ochably. Byla si vědoma, že jen její nezlomná víra a naděje v Matku Boží jí ukáže cestu na další pouti životem. Postupně se jí v duši rozhostil doslova božský klid. Cítila, jako by ji někdo z cesty odvalil ohromné balvany, které jí překážely v dalším životě. Měla pocit, že se přímo vznáší až k samotné tváři Panny Marie a její oči jí dodávají sílu a chuť do života. Jako by Matka Boží sestoupila z Nebes až k ní a podávala jí ruku.

„Proč se trápím a hledám odpovědi na své otázky, když se mohu navrátit ke svému poslání, které se mi dříve nepodařilo splnit. Ano, vrátím se k odkazu roku 1228, v němž jsem dala popud svému choti Přemyslovi, aby mi pomohl založit vlastní ženskou větev cisterciáckého kláštera v Praze. Oba jsme bohužel narazili na odpor řádových bratří. Praha prý byla pro duchovní život věnovaný Bohu a řádu příliš hlučná a nevhodná. Nikdy jsem se té myšlenky nevzdala. Nepovedlo se, ale teď cítím novou sílu, ještě větší chuť a nadšení svou službu Bohu pokorně uskutečnit.“

Po těchto úvahách pohlédla Konstancie do očí Bohorodičky. Cítila obrovskou sílu i radost z nalezené cesty. Manžel Přemysl ji opustil, ale ona teď ví, jak v příštích letech naplnit poslání svého života.

Vyčerpána opět klesla na klekátko, objala ho a únavou upadla. Osud spléтал vlákna událostí, tehdy ještě zdánlivě spolu nesouvisejících. Lidé v tržní osadě Kyrnow nemohli tušit, jak úsilí královny Konstancie změní jejich život.

Kapitola 2

Třicátá léta třináctého století se chýlila ke konci a zdálo se, že život běží dál beze změn, stejně jako tomu bylo doposud. Slunce slabě pronikalo korunami starých lip, vítr si pohrával se svěšenými listy oslabenými nedostatkem vláhy po několikátýdenním období bez deště. Zdálo se, jakoby se život zastavil, vše se zpomalilo a únava dolehla i na nejčilejší lidi.

Jakmile se slunce sklonilo níže ke kopcům, vzduch se osvěžil čerstvým vánkem a po obloze začala připlouvat bílá, peřinová mračna. Prostranství před skupinou stromů začalo ožívat. Jeden za druhým přicházeli muži v dlouhých přepásaných suknicích. Přivedla je sem zpráva, že od jihu, z Moravy, přijela skupina kupců směřujících k půlnočním rovinám u řeky Odry. Jako vždy se očekávalo, že po únavné cestě horami a po odpočinku budou na tržišti doplňovat své zásoby jídla a snad i něco směňovat a prodávat.

Čekání se prodlužovalo a na tvářích mužů byla patrna netrpělivost. Nebylo divu, protože již hodnou chvíli shlíželi ke skupině dřevěných chat, v nichž příchozí kupci našli dočasné přístřeší, a na kryté povozy, které stály opodál. Někteří z čekajících mužů stáli pod košatými stromy, jiní seděli na hrubém rozpraskaném kmeni kdysi padlé lípy. Mezi nimi upoutával

pozornost chlapec s dlouhými vlasy splývajícími na ramena. Přišel s otcem z blízkého Úvalna. Rádi by také prodali nebo směnili nějaké plástve medu a košík s vajíčky. Nebyli však sami. Ostatní nabízeli ovčí kožešiny, jiní léčivé byliny a také lůj, med, sádlo, kůže a vlnu.

„Budeme ještě dlouho čekat?“ Ale než stačil otec synovi odpovědět na otázku, objevila se skupina tří kupců. Došli na upravený plácek, vyztužený hatí z prutů vrb a zastavili uprostřed u podlouhlé dřevěné lavice, na které místní předváděli své zboží. Kolem nejstaršího kupce, důstojně vyhlížejícího muže v neobvykle pestrém a ozdobném šatu splývajícím až na zem, se utvořil kruh domácích. „Váš zájem nás těší, ale chceme obchodovat až dál v úrodné krajině kolem Odry. Zde potřebujeme nakoupit jen nějaké potraviny a nápoje, mnoho toho nebude. Nejdříve nám ukažte, co vlastně nabízíte, abychom zjistili, jestli vůbec s vámi máme něco směňovat.“ Pět nedočkavých zájemců přistoupilo k lavici, začali se předbíhat a vychvalovat své zboží. Kupci obcházeli rozvážně kolem a zkoumali jakost nabídky. Pak kousek poodešli od stolu a začali se radit. „To, co nám nabízíte, za moc nestojí, měli jsme možnost koupit výhodněji lepší věci než ty vaše, a proto od nás ani velký zájem nečekejte. Budeme směňovat a kupovat jen to, co nutně potřebujeme,“ snažil se získat výhody vedoucí kupců.

Na tvářích místních se objevilo zklamání, stažené obličejy a vzájemné udivené pohledy. Vzápětí se ujal slova muž z Úvalna: „Rádi vás vítáme v našem újezdu Kyrnow⁶, jste našimi vzácnými hosty. Víme dobře, že naše zboží přece jen není tak špatné, jak říkáte. Umíme ho porovnat s takovým, které se prodává na jiných

⁶ Újezd Kyrnow – územní obvod vesnic kolem tržní osady Kyrnow.

tržištích. Očekáváme od vás, že nabídnete něco, čím byste mohli vyrovnat hodnotu našich potravin i dalších věcí, které potřebujete pro další cestu.“ Kupci ještě chvíli naoko váhali, ale vzápětí již postupně přinášeli z vozů látky, nože, kožené výrobky, pevné nádoby a jiné věci. Pokládali je vedle zboží z kyrnowského újezdu, jako byly ryby, lůj, sádlo, vosk, med, vlněné látky, dřevěné výrobky a uzené maso.

„Tatínku, oni mne úplně odstrčili, jsem tady vzadu a nic nevidím!“ bránil se synek Jakub, když málem upadl na zem. Otec mu však nevěnoval pozornost, protože se snažil prosadit svou nabídku, aby nemusel nic nést nazpět do Úvalna. Rád by naopak od kupců získal a přinesl domů jiné dobré a užitečné věci pro domácnost. Chlapec se zklamaně vrátil k ležícímu kmeni. U opačného konce stálo s maminkou děvče v bílých dlouhých šatech. Přišlo s rodiči, aby pro ni koupili látku na suknicu. Chlapec se nejdříve zalekl, sklopil oči a raději se díval na obchod probíhající u lavice. Vydržel to ale jen chvíli, pak mu přece jen oči sklouzly k matce s dívkou. Díval se střídavě na ně a kolem sebe. Všiml si, že dívčiny šaty jsou hezcí, než jaké vídává kolem sebe na vesnici. Byly ozdobeny sponou, přepásány barevnou páskou a ještě více byl překvapen dvěma kulatými bronzovými rolničkami. Když zaostřil zrak, všimnul si, že nahoře jsou ozdobeny vystupujícími lístky rostlin a dole svislými rýhami. Najednou byl dívkou přistižen, že ji pozoruje. Rychle uhnul očima a vyběhl ke svému otci. Nic mu neřekl, ale v mysli mu zůstal obraz lip s matkou a děvčetem. Ještě jednou je zahlédl, když stála s rodiči u lavice a vybírali látku. Jasný zvuk zvonce mu pak připomenul, že za chvíli už s otcem půjdou domů, protože trh právě skončil.

Jakub s otcem vyšli od tržiště na cestu vedoucí přes Úvalno až do Opavy. „Jsem spokojen, synku, neneseme nic nazpět. Vše jsem vyměnil za nůž a ostrou sekerku, pro nás moc užitečnou. Nebylo to vůbec snadné, bylo nás víc a kupci hodně smlouvali. Představ si, že největší nákup sjednala rodina z kovářské dílny. Pro svou dceru pořídili kus krásné, zdobené látky. I tobě někdy příště koupím nějakou lepší, pořádně pevnou na tvou suknicí. To ale budeme muset mít moc bohatší úrodu než letos.“

Poté mlčky pokračovali směrem k Úvalnu. Otec se v myšlenkách věnoval novému noži s dlouhou blýskavou, břitce naostřené čepelí a s pevnou rukojetí z tvrdého dřeva a také ostré sekerce, jejíž ostří slibovalo při sekání snadnější práci. Chlapec myslel na slíbenou látku. Přitom se mu neustále vracel pohled na děvče s rolničkami a její tmavé oči.

Kapitola 3

d řeky přiběhl mládenec, vesele mával rukama a ukazoval ostatním své mokré opálené tělo, na kterém se na slunci leskly kapičky vody. Hned zrána se přišel k řece osvěžit příjemně chladivými vlnami, protože předtím seděl dlouho do noci s ostatními hochy a naslouchal vyprávění někdy pravdivých a občas zase smyšlených zážitků a veselých příhod. S nadcházejícím úsvitem slov ubývalo, doznělo několik posledních písní, až nakonec při doutnajících uhlících všechny přemohl spánek. Netrval však dlouho, protože ptáci vítali rodící se ráno pronikavým zpěvem.

Ženy neměly pro mladíkovu bujarou noc žádné pochopení. „Přicházíš pozdě, tvé kousky nás vůbec nezajímají. Dnes nás čeká práce víc než dost. Teď máš příležitost využít svou sílu tady s námi při mletí obilí. Jsme zvědavé, co všechno stačíš udělat. Sklidili jsme trochu obilí, není ho sice moc, ale určitě se dost zapotíš.“ Nejstarší žena z rodiny začala hned každému ukládat práci. Bylo třeba donést košíky se zrním, roztrždit ho a připravit k drcení a mletí. Mládenec se nadechl, aby jí na vodopád slov nějak odpověděl, ale už byl přistrčen ke dvěma na sobě ležícím kulatým kamenům nasazeným kruhovým otvorem uprostřed na dřevěný kolík. Slova jeho matky jasně naznačovala, že není zvědavá na nějaké řeči, ale na jeho práci.

Jedna žena vyhazovala obilí do vzduchu, jiná mávala hustou větví, aby vyfoukávala pryč plevel od zrn. Vyčištěné obilí vsypávaly mezi dva kulaté kameny a otáčením horního drtily zrna na hrubou mouku. Chlapec hned uchopil do rukou kolík upevněný do kamene. S potutelným úsměvem mu ženy dávaly najevo, že teď čekají na jeho výkon. „Potřebuji se napít, mám velkou žízeň,“ snažil se získat aspoň trochu času, což se mu však nepovedlo. A tak se vzápětí ozval zvuk obilí drceného o ostrý kámen a pravidelný rytmus dokládal, že matčina slova o práci nevyzněla naprázdno. Neodpustila si ještě ho napomenout: „Mel pomalu a pravidelně, aby byla mouka dobrá a jemnější, ne moc hrubá!“

Slunce na obloze pomalu stoupalo, hřálo stále více, a i když se obilí mlelo ve stínu koruny košatého stromu, chlapec cítil stále větší únavu z nekonečného a namáhavého otáčení kamenem. Jen občas si odpočinul, to když ženy sbíraly namletou mouku a uklízely kolem kamenného mlýna. Toho okamžitě využíval, svalil se pod strom a dával okatě najevo, jaká je to pro něj dřina. Ale na ženy tím žádný dojem neudělal, a tak musel znovu nastoupit a pracovat. O kolík ohlodaný otáčením se opřel tak silně, až praskl a mletí se zastavilo. Vyděšeně vykřikl: „To jsem nechtěl, nemohu za to!“ Zlámaný kolík bylo nutno nahradit novým. Ženy na něj začaly křičet a nadávat mu. Byly přesvědčeny, že ho ze vzteku zlámal schválně. Chvilí se ozýval křik, vzájemné osočování a nadávky. „Jsi líný, neposlušný, práce ti nevoní. Počkej, až se otec vrátí z pole, ten ti dá co proto.“ Matka svého syna nešetřila. Teprve po delší chvíli, až si opatřily ze mlýna nový kolík, se znovu začaly ozývat zvuky mlýnských kamenů.

Starší dcera poodešla od skupiny žen připravujících mouku a zamířila na opačný konec dvorku, kde stála pod malým přístřeškem

oválná chlebová pec. Vešla do vedle stojícího domku, v němž se pod stropem sušily naskládané větve, a začala je postupně vynášet ven k peci. Z ohniště s dymníkem na odtaž kouře, které stálo uvnitř domku, vynesla několik uhlíků a pec zapálila, aby se mohl péci nový chléb z čerstvé, pracně získané mouky. Děti ji chvíli pozorovaly, protože se těšily na čerstvý křupavý chléb upečený z nedávno umleté mouky se zbytky otrub a někdy i křemenného prachu. Občas se musely spokojit pouze s obilnými plackami. V zápětí se již zase věnovaly svým hrám. Chlapci stavěli z dřevěných kostek a malých kamenů věže, zatímco děvčata pečovala o panenky vyřezané ze dřeva.

Slunce ještě nedosáhlo na obloze nejvyššího bodu své dráhy, když na dvorek nečekaně přiběhl z pole muž, který byl hlavou rodiny. „Něco se děje, viděl jsem, jak se k naší osadě blíží skupina jezdců na koních s doprovodem. Přijíždějí ze sluneční strany⁷. Stačil jsem si pouze všimnout jejich zvláštního, u nás málo vídaného oblečení. I jejich koně mají nějaký ozdobný postroj. Moc jsem neokouněl a utíkal jsem vás pro jistotu raději varovat. Není jich mnoho, avšak nevíme, není-li to jen předvoj větší skupiny. Jsou tu cizí a člověk nikdy neví, co od nich čekat. Navíc se mi už několikrát zdál sen o stádu bílých koní řídicích se dolů k nám. To prý pro nás neznamená nic dobrého, alespoň podle slov starých lidí.“ Chvíli bylo napjaté ticho, nikdo nevěděl, co na to říci. Ticho přerušovalo jen šumění větru a ptačí zpěv v korunách stromů. Muž se znovu ujal slova: „Slyšíte? Zpěv ptáků nepřestal, zpívají si vesele dál a nedají se rušit. Udělejme tedy totéž. Chovejme se, jako by se nic nedělo, ale

⁷ Půlnoc (sever), poledne, sluneční strana (jih) – staré výrazy pro světové strany, dodnes užívané v Polsku.

buďme ve střehu. Já se zatím půjdu nenápadně podívat, kam jezdcí pojedou, jak se budou chovat a s kým budou jednat. Možná jen poputují dál na půlnoc. Kdyby hrozilo nebezpečí, pokusíme se bránit společně s ostatními.“

Otec rodiny rychle vyšel za nízké chalupy, skryl se za strom a s napětím pozoroval jezdce, jak se po krátké poradě blíží k opevněnému vjezdu do osady Kyrnow. Napadlo ho, že možná vezou jen nějaké důležité poselství. Skupina projela po cestě kolem rozbahněného území až k ohradě ze špičatých dřevěných palisád. Jeli po dřevěných latích položených na podpěrách. Vpravo byl vyhlouben příkop a nad ním se tyčila ohrada z trámů, která byla nahoře zakončena zubatým okrajem. Sestoupili z koní a prošli vchodem zúženým zaostřenými kůly. Za nimi stálo několik mužů. Muž z úkrytu pozoroval, jak minuli nízkou krytou dřevěnou věž, vysvětlovali něco hlídce a zmizeli za ní. Další zprávy bude muset získat po poradě a ve spolupráci se sousedy. Někdy se vzájemně hádali, přeli se o ledacos, teď však jde i o ně, jejich bezpečí a případné škody. Pohlédl na věžičku dřevěného kostela a tichou modlitbou prosil Boha o ochranu a pomoc pro svou rodinu i ostatní. Z vyprávění starších lidí věděl, že cizí lidé neměli vždy jen čisté úmysly a často s sebou přinášeli utrpení a škody.

V podvečer pozoroval zapadající slunce. Zlatem zbarvená obloha měla podle moudrostí starých předznamenávat příchod pěkného počasí. „Tak nám snad příští dny přinesou dost slunce pro naše pole a kéž by nás čekal i klid v našem Kyrnowě,“ vyslovil nahlas muž své přání. Nebyl si jist, jestli se splní. Začaly se v něm ozývat pochybnosti o tom, zda má přemýšlet o věcech celé osady, nebo se zabývat jen svou rodinou a starat se hlavně o ni. A těch starostí bylo

opravdu dost. V průběhu roku byla období, kdy jídla bylo málo a také musel řešit spory mezi lidmi. Chvillemi se přikláněl k péči o vlastní rodinu. Pak si ale uvědomil, jak je jejich život úzce svázán s celou osadou a že nezájem o Kyrnow by se mu nemusel vyplatit. Povzdechl si: „Ach, jak toužím po životě v klidné době.“

Kapitola 4

Poselstvo bylo zřejmě ohlášeno již dříve, protože při vjezdu do osady je nikdo nezdržoval. Poté, co prošli vchodem, znovu nasedli na koně a projeli kolem zahloubených zemnic a srubů postavených ze dřeva, které měly střechy pokryté slaměnými došky⁸. Stály na kamenné podezdívce. Stěny tvořily kuláče s na konci vytesanými dlaby⁹. Trámy ležely napříč přes sebe, jako když se staví hranice. Mezery vyplňoval mech a hliněná mazanice. Zamazané spáry byly vybíleny. Malá čtvercová okénka pouštěla dovnitř jen málo světla. Lidé žili a pracovali většinou venku. Uvnitř jen nocovávali nebo se ukryvali před nepříznivým počasím a zimou. Na koních měli jezdci nad osadou dobrý rozhled. Projeli až na konec, obrátili se zpět a zamířili doprava k řece. Krátce nato zastavili před usedlostí se stavením, které se na první pohled lišilo od ostatních. Bylo postaveno z pevných trámů a převyšovalo okolní sruby. Jako jediné stavení v osadě bylo patrové a mělo místnosti nad sebou. V těsné blízkosti stála hospodářská budova a chlévy pro ustájení zvířat. Chovali zde převážně skot menšího vzrůstu a také ovce, vepře, kozy, husy a kura domácího.

⁸ Došky – krytina střechy ze slámy nebo rákosu.

⁹ Dlab - truhlářský spoj.

Již vzhled dvorce potvrdoval přijíždějícím, že jsou u svého cíle. Byl kdysi založen mužem menší postavy jménem Krn. Teď v něm žili jeho potomci, kteří stále uchovávali původní název Krnów duvor. Ten se však již před nějakým časem přenesl zkráceně jako Krnów na celou tržní osadu. Aby se navíc lépe vyslovoval, vkládali někteří mezi písmena K a r ještě hlásku y, a tak vznikl název Kyrnow.

Unavení jezdci sesedli z koní a snažili se upravit svůj zaprášený oděv, očistit koním postroje a hlavně pro ně najít vodu. Brzy se stali středem pozornosti domácích. Netrvalo dlouho a vstříc jim vyšel starší muž s vrásčitým obličejem a dlouhými šedivými vlasy. V pravé ruce držel vyřezávanou dřevěnou hůl, která mu sahala až po ramena. Po vzájemných pozdravech a uvítání se představil jako stařešina¹⁰ celého újezdu Kyrnow a oslovil příchozí: „Vítám vás jménem nás všech, co tu žijeme. Věříme, že jste přijeli ve jménu Páně a s dobrými úmysly. Zvu vás do našeho domu jako vážené hosty. Než však překročíte náš práh, prosím, podejte nám důkaz o svém pověření k jednání.“

Po těchto slovech starší z jezdců pokročil o krok vpřed ke stařešinovi újezdu, otevřel koženou brašnu a vytáhnul kulaté dřevěné pouzdro. Po jeho otevření stařešina uviděl pověřovací pečeť moravského markraběte¹¹. „Zde je důkaz Jeho Milosti našeho markraběte o důvěře v naše osoby. Pověřil nás důležitým úkolem, abychom ve spolupráci s vámi podrobně poznali újezd Kyrnow, vrátili se k němu do jeho sídla a předali mu podrobnou zprávu o našich zjištěních. Jeho Milost Přemysl veden dobrými úmysly hodlá

¹⁰ Stařešina – představený újezdu.

¹¹ Markrabí – zástupce českého panovníka na Moravě.

věnovat svou laskavou pozornost a péči vašemu újezdu, zvelebovat ho trvale, aby byl pevnou součástí moravského markrabství i přemyslovského údělu¹². Blahodárné výsledky jeho úsilí pocítí každý, kdo v něm žije.“

Tato slova hluboce zapůsobila nejen na stařešinu újezdu z Krnowa dvora, ale i na ostatní, kteří se shromáždili během vítání před domem. Hostitel se snažil zapamatovat si každou větu, avšak v mysli trochu pochyboval o tom, čím se vlastně jejich nelehký úděl zlepší. Poté předstoupila před hosty mladá dívka a ve slaměnce jim na uvítanou nabídla pecen chleba, nádobku se solí a nůž. Tím byl uvítací ceremoniál zakončen a nebylo pochyb, že hosté přišli s dobrými úmysly. Zbytek dne pak strávili v družné společnosti stařešiny.

Za tmy Přemyslovi poslové ulehli v domě stařešiny na lože vystlané kožešinami. Pootevřeným oknem proudil dovnitř čerstvý vzduch a venku šuměly koruny stromů. Námaha z dlouhé cesty vykonala své, a tak hosté Krnowa dwora po rušném dni brzy upadli do hlubokého spánku.

¹² Přemyslovský úděl – historické území pod vládou Přemyslovců.

Kapitola 5

Feště za tmy, před rozbřeskem, byli spáči probuzeni silným hřměním a údery blesku. Blanami z průsvitné mázdry¹³ zvířecích vnitřností napnutými v malém okénku pronikaly dovnitř prudké ohnivě záblesky a dům se otřásal při každém blízkém zásahu. Při tak prudké bouřce se nedalo spát. Nocležníci se pod kožešinami obraceli ze strany na stranu a v myslích zaháněli myšlenky na to, že by blesk mohl uhodit právě do domu, v němž spali. Čas se pomalu vlekl, a teprve s příchodem ranního rozbřesku se noční bouřka začala vzdalovat a namísto hřmění byl slyšet ranní zpěv ptáků. Strach z ohnivého posla zmizel. Z korun stromů stojících u řeky se linuly vysoké, jasné a pronikavé trylky. Otevřeným okénkem proudil dovnitř svěží vzduch prosycený vlhkem nočního lijáku, který znovu uspal předčasně probuzené hosty. Vstávání po takové noci bylo sice obtížné a nikomu se nechtělo z vyhřátého lože, bylo však potřeba pečlivě se připravit na úkoly, které na ně v újezdu čekaly.

Slunce na modré obloze jasně svítilo a hřálo pět jezdců, kteří vyjížděli z Krnowa dwora. Vpředu jel na koni stařešina újezdu, za ním čtyři poslové markraběte Přemysla. Jejich úkolem bylo seznámit se co nejlépe s tržní osadou Kyrnow a vesnicemi újezdu, aby mohli poskytnout svému pánu důkladné a věrohodné

¹³ Mázdra – tenký povlak, blána.

informace pro jeho další rozhodování. „Rád vás provedu naším újezdem. Začneme osadou, která mu dala jméno. Přes ni prochází obchodní cesty a zde se také křižují. Výhodné místo leží obklopeno dvěma řekami, kolem je úrodná půda a okolní lesy nabízí dostatek dřeva a zvěře. Ostatně, co vám budu dále povídat, budete-li se sami pozorně dívat, sami se přesvědčíte o bohatství zdejšího kraje.“ Hostitelova slova skončila právě, když vjeli mezi nízké chalupy. Jeli od dvora k mírně vyvýšenému místu, na němž uviděli malý dřevěný kostelík, boží místo s posvátnou půdou, umožňující návštěvu Kristova stánku. U jeho stěny bylo vidět několik křížů nad hroby.

„Teď vám ukáží místo, kde se křižují čtyři kupecké stezky. Tam se u nás prodává, kupuje a směňuje.“ Pomalu přijeli na prostranství s velkou dubovou lavicí u skupiny lip. Povrch byl zpevněn hatěmi z propletených větví, prutů a několika plochými kameny, aby po dešti nebyl blátivý.

„Tržiště má pro nás velký význam. Naši lidé zde mohou kupovat zboží, které k nám vozí kupci někdy až z dalekých krajů a zároveň prodat nebo směnit to, co sami mohou nabídnout. Obvykle to bývá jídlo a pití, výrobky našich místních řemeslníků, například věci z kůže nebo slámy, ale také nože, náradí, koše pletené z proutí, hrnce a nádoby, tkané látky, kožešiny a jiné věci.“ Poslové se hned zajímali, odkud přijíždějí kupci a kam směřují, a tak dodal: „Většinou přijíždějí z jihu Moravy, hlavně od Olomouce, někteří až z Brna. Jeden z poslů se pousmál a hrdě připomenul: „I my jsme přijeli ze staroslavné Olomouce.“ Stařešina na znamení souhlasu uctivě pokýval hlavou a pokračoval: „Kupci většinou pokračují dále na půlnoc, do okolí řeky Odry. Jiní k nám přijíždějí od Nisy, nebo od

Hlubčic. Někteří pak cestují dále kolem řeky Opy¹⁴. U nás se protínají stezky ze čtyř směrů a jsme proto rádi, že u nás můžeme nakupovat, prodávat i směňovat.“

Po prohlídce tržiště vyjela skupina na další obhlídku. Po pravé straně nechali zdaleka viditelný zalesněný kopec. Když zůstal za nimi, průvodce upozornil hosty na další, nižší kopec po pravé ruce od cesty: „Tam nahoře bývalo kdysi opevněné hradiště lidu kmene Holasiců¹⁵. Dole pod okrajem lesa jsou vidět chaty, obývané jejich potomky. Stýkáme se s nimi a žijeme všichni v klidu, nejsou mezi námi žádné rozpory. Několik z nich už se přestěhovalo do Kyrnowa.“

Jeli stále podél řeky, až se před nimi objevila první obydlí vesnice Úvalno. Jejich přítomnost vzbudila u místních pozornost. Od jedné z chalup vyběhl chlapec a zastavil se poblíž výpravy, která zvolnila své tempo. Za ním z povzdálí hleděla jeho matka s obavami, aby nedošlo k nějakému nepříjemnému nedorozumění. Věděla, že chlapec jedná často živelně a bez rozvahy. Byl to syn sedláka, který občas své zboží prodával na tržišti v Kyrnowě. Chlapec se skupině hostů uklonil, čímž upoutal jejich pozornost. Vzápětí se za ním objevil jeho otec a uctivě pozdravil.

„Jak se vám tu žije?“ zeptal se jeden z hostů. Chlapcův otec po chvíli uvažování rozvážným hlasem odpověděl: „Nemáme se špatně. Pěstujeme pšenici, žito a chováme domácí zvířata. Nejvíce starostí je s chovem kravek. Ke krmení dobytka používáme seno, slámu, obilí, ale i listí. Bohudík se tak celkem dobře uživíme, ale to víte,

¹⁴ Dnes řeka Opava.

¹⁵ Holasici – slovanský kmen, doložený poprvé v 9. století.

musíme pracovat od božího rána do západu slunce.“ Odmlčel se, protože nebyl zvyklý na delší proslovy. Hosté spokojeně pokyvovali hlavami. „Tak tu žijte i nadále v pohodě, Bůh s vámi,“ zaznělo na rozloučenou zdvořilé hostovo přání. Jezdci pomalu ujížděli dále. Chlapec dlouze hleděl na vzdalující se skupinu a v duchu snil o tom, že také on jednou odejde z rodného Úvalna na zkušenou do širého světa, a pak se možná natrvalo usadí v Kyrnowě.

Po nějaké chvíli se náhle před jezdci uprostřed cesty objevil starý vousatý muž střední postavy s širokým úsměvem ve tváři, oblečený v dlouhé sukničce. „Pojďte ke mně, ukáži vám něco, co vás bude určitě zajímat,“ zval je srdečně a přitom divoce šermoval rukama všemi směry. Prudce zastavili koně, zvědavě ho pozorovali a nevěděli, jak se rozhodnout. Nakonec promluvil stařešina újezdu: „Znám dobře zdejší lidi, jsou dobrosrdeční, nic nám nehrozí. Půjdu první.“ Seskočil z koně a ostatní ho následovali. Muž zamával na obyvatele chatky, která stála poblíž, a ti se na jeho pokyn ujali jejich koní. Stařík je vedl dozadu na svou zahradu.

„Co tam může být?“ uvažovali poslové markraběte Přemysla. Za skupinou stromů uviděli několik dřevěných včelích úlů. Když přistoupili blíže, zjistili, že to nejsou jen obyčejné úly. Jejich čela zdobily řezby představující postavy skřítků. Suznáním ocenili dobrou úroveň řezbářského díla. „Skřítkové jsou obyvatelé nedalekého lesa Strážiště,“ tajemně upřesnil včelař. Úvalenské vyřezávané úly udělaly na hosty opravdový dojem, bylo zřejmé, že návštěva zahrady opravdu stála za to. Když se vrátili k chatě, včelař rychle odskočil a na chvíli zmizel uvnitř, vzápětí však opět stál před hosty. Podle jejich oděvu totiž usoudil, o jak vzácnou návštěvu jde. V ruce držel pro každého plástev medu, zabalil ji, vložil do plátěné

torby a svůj dar doprovodil úsměvem a uctivou úklonou: „Vzácní pánové, přijměte upřímný dar od obyčejného člověka a žijte ve zdraví.“ Hosté poděkovali a rozloučili se, neboť je čekala ještě dlouhá cesta.

Přes řeku projeli brodem a postupně si ještě prohlédli vesnice Bližčice¹⁶, Chomýž a Kobylí. Všímali si, jak lidé žijí, jak bydlí, obhospodařují pole, chovají zvířata, udržují cesty, v jakém stavu jsou lesy i jak se chovají k sobě navzájem. Při odpočinku pod starým dubem si pak jeden z markraběcích poslů zaznamenal na malý pergamenový svitek několik poznatků o hospodaření na půdě. Zaujalo ho, že orají hlouběji malou radlí se žlábkem, aby získali vyšší vrstvu ornice. Záhon je tvořen pěti až devíti brázdami. Mezi záhony dělají žlábek pro provzdušnění a zavlažení. Obilí žnou srpy výše pod klasem, aby získali slámu. Sklizené obilí mlátí dřevěnými cepy, uchovávají v proutěných koších, hliněných nádobách, nebo v pytlicích a uloží pod kryté přístřešky.

Protože se cítili po celodenní prohlídce unaveni, snažili se cestu ukončit. „Už jsme získali dostatečný přehled o vašem újezdu. Přes Kostelec, Brantice a Zátor jsme jeli z Olomouce a opět pojedeme po cestě nazpět, tudíž pro dnešek se již můžeme vrátit k vám do osady.“

Plní dojmů a unaveni projeli polem, za nímž byla vidět tržní osada Kyrnow. Jejich pozornosti neušel ani stav újezdu v jejím okolí. Bylo zřejmé, že je největším sídlem celého újezdu, který podle

¹⁶ Bližčice - ves na polské straně vedle Petrova rybníka za Krnovem, Kobylí – součást Krásných Louček.

ní nesl své jméno. Protože tu pobývali kupci, pracovali řemeslníci a hospodařilo se tady i na okolních polích, místo bylo chráněno opevněním z hlíny, kamení a pevných dřevěných kůlů. Aby bylo vidět do krajiny, stály u cest čtyři dřevěné věže kryté stříškami.

Den pokročil, slunce se schovalo za mraky a začal se ozývat také hlad. Mnoho dojmů a touha po odpočinku vedla jezdce k návratu do dvora hostitele.

Kapitola 6

Třetí a zároveň poslední den pobytu v újezdu Kyrnow strávili poslové markraběte Přemysla v okolní přírodě. Čekal je příjemný pobyt v okolí Kyrnowa, ale hlavním úkolem bylo získat přehled o stavu lesů kolem tržní osady. Poslové chtěli zjistit na vlastní oči složení lesa, možnosti těžby dřeva a jeho využití pro stavbu domů. Zajímali se i o počty a stavy lesní zvěře.

Po snídani jim byl představen myslivec, který dokonale znal lesy a krajinu v okolí osady. Nenechal je na dvoře dlouho čekat. Když přišel, s úsměvem je přivítal: „Naši milí hosté, buďte pozdraveni, snad vám dnešní den zůstane v paměti. Příklad se o to krásná příroda, kterou Bůh stvořil kolem nás. Přijímáme ji jako boží dar s pokorou a obdivem.“ V jeho obličejí zarostlém plnovousem byly vidět pronikavé a bystré oči. Dobrosrdečný úsměv ve tváři a upřímný stisk ruky potvrzoval opravdovost jeho slov. Byl oblečen do režného oděvu¹⁷ a jeho levice se opírala o sukovitou hůl ozdobenou vyřezávanou hlavou vlka.

Prošli společně kolem tržiště. Za řekou s brodem, úzkou lávkou a můstkem z proutí a provazů odbočili z cesty vedoucí do Úvalna a začali pomalu stoupat po lesní cestě nahoru. Nebylo kam spěchat, myslivcův zajímavý výklad a vyprávění jim mile zpříjemňovalo

¹⁷ Režný oděv – zhotovený z hrubé látky.

cestu. Brzy pochopili, že je doprovází muž s obdivuhodně bohatými zážitky z lesů nad údolím Opy a s dokonalou znalostí života v přírodě. A toho si všichni opravdu cenili.

Když dosáhli vrcholu, objevila se před nimi malá vyvýšená mýtinka vyčnívající nad okolní stromy. Zmožení výstupem zůstali chvíli stát. Naslouchali zpěvu ptáků a uklidňujícímu šumění v korunách stromů. Na západní straně ležel v údolí, zdánlivě blízko, téměř jakoby na dlani, Kyrnow s nízkými chatami, sruby a chalupami. Ze střech stoupaly vzhůru obláčky bílého kouře. Východním směrem se rozprostíraly rozlehlé lesy a pod nimi v údolí vesnice Úvalno s řadou stromů kolem řeky. Hosté si v duchu letmo vzpomněli na včerejší setkání s místními lidmi, především na starého včelaře s vyřezávanými dřevěnými úly. Jejich silné dojmy navíc umocnilo i sdělení myslivce o vyprávění starců o dávném posvátném místě s obětištěm pohanským bohům. Kdysi prý stávalo právě zde. Trvalo dosti dlouho, než se do sytosti vynadávali na krajinu rozléhající se od kopců na sluneční straně až po lesy snižující se do roviny v půlnoční dálce. To místo mělo v sobě cosi magického, něco nepopsatelného.

Nazpět se vydali jinou lesní cestou. Jeli tiše a vychutnávali si okamžiky klidu, když tu najednou vyšel z lesa jelen se dvěma laněmi. Zvířata před nimi však pouze nerušeně přešla lesní cestu a pokračovala dále do blízkého lesíku, zřejmě za potravou. Slunce se už pomalu sklánělo za obzor, když se skupina mužů vrátila do stařešinoва dvorce. Prohlídka lesa jim potvrdila, že myslivci tady svou práci dělají opravdu dobře a les, povětšinou složený z buků, dubů a ztepilých modřínů, i zvěř, která v něm žije, jsou v dobrém

stavu. Ke všem poznatkům z vesnic, lesů a polí bylo ale ještě potřeba zjistit i stavy vod a ryb v řekách a rybnících.

V pozdním odpoledni se poslové vydali sami bez doprovodu k říčnímu oblouku za osadou, aby si promluvili s místními rybáři. Starší z nich navíc rád chytal ryby, a když zjistil, že v ohybu řeky leží rybářské chatky, vydal se přímo k nim a ostatní ho následovali. Prošli podél mlýnského náhonu a mezi skupinou starých vrb spatřili chatku se šikmou střechou. Stála u nízkého břehu, naproti němuž se táhly nánosy říčních kamenů a šterku. Zvolnili své kroky, pozorovali okolí, aby nikoho nerušili. Pak šli pomalu, až se před nimi otevřel pohled na oba břehy řeky. Chvilí trvalo, než si všimli muže sedícího u keřů na břehu řeky. Dlouho je nezapozoroval, pak ho pohybem ruky pozdravili a dali najevo své přání setkat se s ním. Rybář se na ně sice podíval, ale neodpověděl. Došli až k němu a pozdravili ho: „Bůh s tebou, rybáři, naše úmysly jsou dobré.“ Než však mohli pokračovat, muž vstal a mávnutím ruky dal najevo, aby odešli. Výraz v jeho obličejí vyjadřoval nepřátelství k nezvaným hostům. Proto se raději vrátili kousek nazpět a chvíli z povzdálí pozorovali večerní řeku i osamělého rybáře. Stříbrný proud říční vody a zurčení vody jim opět vrátily dobrou náladu. „Celkem ho chápu, u vody musí být prostě klid. Proto se na něj ani moc nezlobím. Navíc musí uživit rodinu a jejich život určitě není lehký. Podle jeho chování se ale zdá, že je to tak jako tak nějaký podivín. Na stavy ryb v řekách a rybnících se ostatně můžeme večer zeptat stařešiny,“ uzavřel starší muž. Vraceli se mlčky cestou kolem řeky a užívali si poslední okamžiky svého pobytu v Kyrnowě. Později večer se dozvěděli, že v místních řekách a potocích je skutečná hojnost pstruhů, lososů, raků a také bobrů, což jen potvrdilo jejich dosavadní dobrý dojem a zjištění o bohatství tohoto kraje.

Po svém příchodu do osady poslové zasedli ke stolu, aby připravili pro markraběte zprávu o stavu újezdu. Důkladně popsali tržní osadu Kyrnow, okolní vesnice, lesy, řeky, hospodaření na půdě, možnosti lámat kámen a také úroveň duchovní služby, chování lidí, obchodní cesty a tržiště. Shodli se na tom, že našli dobré předpoklady pro rozvoj újezdu. Úsilí panovnického rodu Přemyslovců o upevnění a podpoře této pohraniční části země je zde opravdu na místě.

Protože je nazítří čekal návrat domů do Olomouce a počítali s dlouhou zpáteční cestou, potřebovali se pořádně vyspat. Poté, co připravili zprávu a povečeřeli s hostiteli, ulehli a brzy usnuli. Nejmladšího z nich ale po čase něco probudilo. Když se obracel na bok, uslyšel v rohu místnosti nějaký slabý zvuk. Probral se ze spánku a chvíli se snažil přijít na to, odkud pochází. Zjistil, že v místnosti je myš. Vstal a do rohu prudce hodil koženou botu. Hluk ustal, spolunocležníci spali dál. I přestože chtěl znovu usnout, spánek se ne a ne vrátit. Naopak mu hlavou začaly vířit různé myšlenky a představy. Chvílemi se zdálo, jakoby upadal do žádoucího spánku, ale opět se mu vracely dojmy a zážitky z posledních dnů. Znovu prožíval chvíle v Úvalně, na tržišti a při výletu do přírody. Cítil, jak čas ubíhá a spánek se nedostavuje. To ho zneklidňovalo, obracel se ze strany na stranu, ale pořád nemohl usnout. Už upadal do bezvědomí, ale znovu se probíral a začal přemýšlet o své cestě sem, až na okraj Moravy. V polospánku se mu zjevil mlčenlivý rybář u řeky, nabízel mu uzenou rybu a ukazoval, aby šel k němu. Po chvíli se vrátil k cestě do Chomýžce a Kobylí. Uvažoval o zdejším újezdu a smyslu své cesty. Pomalu chápal, že život zdejších lidí je jiný a obtížnější, než tam u nich na Moravě. Snad právě jejich cesta bude mít důležitý smysl. Podají zprávu

markraběti Přemyslovi. Jistě je sem poslal s dobrým úmyslem. Najednou viděl jeho i dvůr. Ani nevěděl, jak usnul, ale to se již blížil ranní rozbřesk.

Krátce po snídani vyjeli poslové ze dvora a kolem palisád¹⁸ se vydali do volné krajiny. Stařešina újezdu zůstal po rozloučení chvíli stát na zápraží a pozoroval zmenšující se postavy poslů markraběte Přemysla, až se mu ztratily mezi stromy. Vrátil se do dvora a věděl, že život poběží dál. Brzy se o tom přesvědčil, když byl povolán k řešení sporu na tržišti a večer ke rvačce v krčmě označené nad vchodem kymácející se plechovou konvicí. Tam se pod začouzeným stropem pily ostré nápoje, o stůl pleskaly obehnané karty, hrály se vrhcáby a vrhaly se kostky. Nebylo divu, že se někdy v některém hostu vzbouřila krev a došlo ke rvačce.

Na významnou návštěvu z Moravy se časem zapomnělo. Obyvatelé osady žili všedním životem. Jejich zájem se soustředoval na každodenní starosti, sklízení obilí, jeho mletí, pečení chleba, lov ryb a zvěře v lesích a chov domácích zvířat.

¹⁸ Palisáda – opevnění v souvislé řadě ze svisele zaražených a nahoře zahrocených kůlů.

Kapitola 7

Konečně byl nad vchodem v průčelí kostela Panny Marie cisterciáckého řádu v Tišnově upevněn tympanon¹⁹ budící již delší dobu pozornost svou krásou a zbožností. Dřevěné lešení bylo postupně a s napětím odstraňováno. Lidé stáli v půlkruhu před hlavním vchodem. Bylo na nich znát netrpělivé očekávání volného pohledu nahoru na chrámové dveře. Najednou se jim naskytl pohled na celý portál zaplněný kamennou krásou vytvořenou sochařem s nebývalým nadáním. Po tiché chvíli úžasu se začaly ozývat obdivné výkřiky, lidé se křížovali a snažili se porozumět dílu umělce. Ten stál vpředu se dvěma pomocníky, a když na něj neodbytně doléhaly žádosti diváků a obdivovatelů o vysvětlení, nechal se přesvědčit a stručně jim přednesl zasvěcený výklad svého nevšedního díla: „Především budiž chvála Bohu, že nám k jeho slávě a uctívání umožnil přivést dílo až ke konci. Nahoře uprostřed, obklopen svatozáří, trůní Bůh Otec a pevným pohledem hledí kupředu. Pravicí žehná a levou rukou přidržuje starobylou knihu zákoníku. Tento Majestas Domini²⁰ obklopují po obou stranách přímluvci Kristovi Panna Marie a svatý Jan Křtitel, aby se u Boha přimlouvali za splnění vašich proseb. Rozevřenýma rukama doporučují do Kristovy přízně

¹⁹ Tympanon – plocha nad průčelím chrámu zdobená reliéfy.

²⁰ Majestas Domini – Vznesený Pán, oslavný název pro Krista.

u jeho nohou klečící postavy královny Konstancie a krále Přemysla a předkládají mu model kostela.“

Nastalo ticho, přihlížející vnímali postupně jednotlivé části tympanonu a snažili se naplno prožít tuto vzácnou a neopakovatelnou chvíli, jejíž význam si uvědomovali. Pak před ně předstoupil starší z umělcových pomocníků, aby doplnil mistra: „Náš portál vyniká krásou a pestrostí. Vidíte na něm z kamene vytesané rostlinné a zvířecí náměty, anděla a po obou stranách stojí v ostění²¹ sochy dvanácti apoštolů hlásajících Kristovo učení. Všechnu tu krásu vzácného portálu hlídají dva lvi.“

Trvalo dlouho, než se dojatí diváci rozešli od nevidaného díla. Rovněž sochař a jeho dva pomocníci odešli od cisterciáckého portálu a vstoupili do rajskeho dvora²² kláštera, aby si tam odpočinuli od namáhavého dne. Po chvíli se na umělce obrátil mladší z jeho pomocníků: „Mistře, navěky bude z vašeho díla vyzařovat síla i laskavost učení Boha Otce, budiž vám za to tisíceré díky. Tak jako klečí královna Konstancie a král Přemysl před Bohem, klečí má neznalost před vašim uměním. Prosím, buďte tak laskav a poučte nás více o vzniku a založení kláštera Porta Coeli²³. Naše mládí nám nedalo možnost takového poznání.“

Sochař se napřímil. Bylo vidět, že je již unaven a rád by zůstal sám v klidu svého klášterního pokoje. Ale zájem mladých pomocníků nechtěl nechat bez odezvy. Zamyslel se a pak

²¹ Ostění – kamenné orámování okenního, nebo dveřního otvoru.

²² Rajskeho dvůr – bývá vedle klášterního kostela a křížové chodby. Je v něm studna a kašna na mytí, je upraven jako zahrada.

²³ Porta Coeli – brána nebes.

odpověděl: „Pomáhali jste mi pilně a snaživě, proto nemohu odmítnout vaši prosbu. Dnešní den nechme odejít v klidu. Přijďte zítra dopoledne do mé dílny a já vám budu vyprávět.“

Svá slova příští den opravdu dodržel. Slunce stoupalo na obloze, když po zaklepání vyzval své spolupracovníky ke vstupu. „Posad'te se a máte-li opravdu zájem, pak mne bedlivě poslouchejte. Naše milostivá paní Konstancie, pocházející z Uher, ze země svatého Štěpána, žila vždy bohatým a upřímným duchovním životem. Prožila mnoho těžkostí a trpkých chvil. Hledala útěchu u Boha, vřele uctívala Pannu Marii a podporovala církev svatou. Pomáhala ženám i všem bližním. Aby mohla být založena ženská větev řádu cisterciáckého, zakoupila v Praze v místě zvaném Poříčí pozemek s kostelem pro stavbu kláštera. Avšak řádoví bratři byli proti založení kláštera v příliš hlučné a rušné Praze. Z královnina úmyslu tak sešlo, na místě je teď špitál svatého Františka, vedený její obětavou dcerou Anežkou. Roky ubíhaly, její Milost Konstancie se nikdy svého úmyslu nevzdala. Zvláště po smrti svého chotě krále Přemysla se znovu s velkou silou pustila do snahy za splnění svého poslání. Zpočátku, stále osamocena, tápala při hledání schůdné cesty k založení kláštera. Přesvědčivými důvody získala na svou stranu mladšího syna, moravského markraběte jménem po otci Přemysla. Moravu oba považovali za vhodnou pro umístění řádu. Poskytovala klid a dobré podmínky pro klášterní působení, ale ani tady to neměli úplně lehké. Po značném vypětí se jim podařilo získat pozemky v zalesněném, od ruchu vzdáleném údolí řeky Svratky. Koncem roku 1232 zde založili klášter, do jehož působení vkládala královna velké naděje pro šíření slávy Boží a Kristova učení. S postupujícími lety se řád začal úspěšně rozvíjet a k tomu

má přispívat i náš portál hlásající víru a lásku Kristovu. Proto jsem na tympanonu navždy zvěčnil i postavy obou donátorů²⁴ kláštera.“

Na chvíli se odmlčel a zahleděl se někam daleko do neznáma. Alespoň se to zdálo jeho posluchačům. Pak se opět ujal slova, ale na rozdíl od jeho předchozího vyprávění bylo na jeho obličejích zřejmé, že se mu do dalšího hovoru moc nechce. Přemohl se a poněkud tišším hlasem řekl: „Víte, řád se sice opravdu zpočátku úspěšně rozvíjel, ale nemůžu pomlčet o tom, jak se nakonec klášter svou stále bohatší činností postupně dostal do značných těžkostí. V kapitulní síni²⁵ se nedávno konala porada o posledních letech a o tom, co sebou přinesla. Píšeme třicátá Léta Páně třináctého století, pramen podpor vysychá a peněz se začalo nedostávat. Představená se má znovu obrátit s žádostí o pomoc na královnu a jejího mnohem mocnějšího syna – českého krále Václava²⁶. Klášter by potřeboval další příjmy z důchodů plynoucích z výnosů, například přidělením několika vsí do správy řádu. Snad by to byla jedna z možných cest umožňující nerušený další rozvoj kláštera. To už je však mimo naše možnosti. My se budeme modlit, aby se to podařilo a Jeho Milost král Václav předloženou žádost vyslyšel ke cti a chvále bohublého díla jeho matky Konstancie. K tomu mu dopomáhej Bůh a Panna Marie, které je zdejší klášter zasvěcen.“

Dozněla poslední sochařova slova, která v jeho pomocnících nezbudila moc radostnou náladu. Mladí posluchači byli rozpačití a nevěděli, co říci. Z mlčení je opět vytrhl jejich mnohem starší mistr: „Nevěšme hlavy, Bůh je milostivý a moudrý, pomůže vše napravit.“

²⁴ Donátor – dárce.

²⁵ Kapitulní síň – místnost pro shromáždění členů řádu.

²⁶ Král Václav – král Václav I., vládl v letech 1230 až 1253.

Králova matka dovede přesvědčit svého syna, i když to nebude asi jednoduché. Necht' se za ně oba přimluví i Majestas Domini Kristus z našeho cisterciáckoburgundského gotického tympanonu vyzařujícího sílu a víru. Amen.“

Vycházející zamyšlené mládence doprovodil ke dveřím pokynutím ruky a úsměvem.

Kapitola 8

otva stačil kupec Jan přibouchnout dveře vedoucí do mázhausu²⁷ svého domu, ozval se silný hrom. Blesk musel uhitit někde blízko, protože on i jeho host přivřeli oči a čekali, co se stane. Pro jistotu se i pokřižovali, bouřka se však naštěstí začala vzdalovat. Modravé záblesky začaly slábnout, až zcela zanikly. Oba kupci zasedli na lavici u stolu, aby se mohli v klidu soustředit na jednání o dodávce zboží nahoru na Pražský hrad. „Vím o možnosti, jak dodat na panovníkův dvůr větší množství látek. Sám je na skladě nemám, a proto jsem tě pozval ke mně, protože vím, že ty jsi schopen takovou dodávku opatřit. Já mám zase důvěru hradu a podle mých zkušeností platí opravdu dobře, řekl bych doslova královsky. Spotřeba drahých látek tam neustále roste. Král Václav mívá vzácné hosty, pořádá turnaje a musí tedy často dávat honosné dary, k nimž patří i krásné a velmi cenné látky z Itálie, Flander nebo dokonce z Orientu. Máme tedy jedinečnou příležitost přidat do našich truhlic nějaké ty stříbrné kulaťoučké přítelíčky.“ Nabídka k obchodu byla lákavá, a protože touha po stříbrňácích je sblížovala a byla oboustranná, dospěli brzy k dohodě.

²⁷ Mázhaus – český velká síň, rozměrná místnost v přední části přízemí domu, využívaná hodně pro obchodování.

Při poháru vína si pak v dobré náladě ještě chvíli povídali a řeč přešla i na samotného pána hradu – českého krále Václava. Oba o něm z vyprávění slyšeli mnoho příhod a příběhů. Velmi známá byla například jeho záliba v lovu v královských hvozdech, kdy ho při pobytech v loveckých hrádcích většinou doprovázela pestrá a veselá společnost. Jednou dokonce při honu na jelena utrpěl zranění oka, takže mu někteří říkali Jednooký. „Jeho panovnická pokladna je doplňována výnosy z těžby stříbra a zlata a šíří se řeči, že král si drahých kovů ani moc neváží.“ Kupec Jan, pán domu, se nevěřicně podíval do tváře svého společníka a pomyslel si, že tohle už ani nemůže být pravda, každý si přeci cení zlata a stříbra. Když si host všimnul, že má pochybnosti o jeho tvrzení, pohotově dodal: „Mohu to dokázat, ale jako svého přítele tě, Jane, prosím o slib mlčení. Neříkej nikomu o tom, co teď ode mne uslyšíš. Není radno mluvit o slabostech korunovaných hlav.“ Když kupec souhlasně přikývl, nadechl se a pokračoval dále tlumeným hlasem: „Zlatý důl v Jílovém dává království někdy menší, jindy naopak o dost větší hroudy zlata. I stalo se, že jeden z kopáčů v horách našel dokonce zlatou hroudu o váze deseti hřiven. Krále Václava držel v úctě, a tak ji chtěl darovat přímo panovníkovi. Hroudu převzali královští komorníci a položili ji k jeho lůžku. Někdo ji však uklidil pod postel, takže o ní král ani nevěděl. Zrovna tři noci trpěl nespavostí a domníval se, že to mají na svědomí nějaké čary nebo kouzla. Na jeho pokyn sluhové převrátili i lůžko, a když Václav uviděl pod postelí tu hroudu zlata, prohlásil, že to je nešťastný a prokletý poklad, který mu bránil ve spánku. Nařídil sluhům, aby ho toho zlata zbavili, a ať si ho prý klidně rozdělí mezi sebou, hlavně ať už je to zlato pryč. A to se, na mou čest, opravdu Václavovi Jednookému stalo.“ Na závěr ještě s povzdechem dodal: „Jak by bylo hezké, kdybychom byli u toho.“

Útěchou mu byl alespoň dnešní obchod uzavřený s kupcem Janem, který zajisté částečně splní jeho přání.

Král Václav žil pestrým životem. Byl citem rytířské poezie, rád hostil významné hosty a v souladu s dlouhou tradicí přemyslovského rodu podporoval kostely a jejich služebníky. Kronikář Kosmas o něm zaznamenal: „Za jeho panování vládl po mnoho let mír. Loupežníci, zloději a násilníci kostelů a mnozí jiní zlosynové přestali činiti těžkosti a obtíže, neboli kteří je činili chyceni podstoupili hrdelní trest.“

Službě boží byla velmi oddána nejen jeho matka královna Konstancie, ale také Václavova mladší sestra Anežka, na kterou působil vliv prostředí cisterciáckého kláštera panen v Třebnici u Odry, ve kterém pobývala v dětství a mládí. Obě ovlivňovaly krále, až nakonec získaly i jeho podporu při překonávání těžkostí ženského kláštera v Tišnově. Na konci dubna roku 1240 naslouchal český král Václav hlasu jednoho ze svých písařů, poté co zhotovil novou listinu, o níž obyvatelé újezdu Kyrnow neměli zatím ani tušení, ale která se týkala právě jich. Písař četl konečné znění listiny a král slyšel mezi jinými zřetelně vyslovovaná slova „circuitum quendam in districtu Holaszscensi, Kyrnow vulgariter nuncupatum cum omnibus appendiciis suis, villis, agris, pratis, silvis, fluminibus...“ Trvalo chvíli, než písař dočetl text do konce a po souhlasu svého pána bylo přikročeno k podpisu a zavěšení královské pečeti. Protože někteří z přítomných neovládali latinský jazyk, bylo přistoupeno k překladu do češtiny. Dověděli se o tom, že „újezd Kyrnow v kraji kdysi holasovickém, se vším příslušenstvím, vesnicemi, zvěří, poli, lesy, řekami...“ byl rozhodnutím krále a

stvrzením jeho listiny dne 27. dubna roku 1240 přidělen klášteru cisterciáček v Tišnově.

Vydání královské listiny s dáním újezdu Kyrnow moravskému klášteru tišnovských panen mělo nejen podpořit jeho duchovní službu, ale splnilo též vroucí přání Václavovy rodiny. Při svých modlitbách měly řádové sestry prosit za spásu Václavova otce, krále Přemysla, a jeho bratra, moravského markraběte Přemysla. Jejich věčný odpočinek v nebi byl od té doby v tišnovském kostele předmětem modliteb za krále, jeho manželku, dceru i všechny věřící.

I po vydání listiny věnoval král Václav pozornost újezdu, tak vzdálenému od pražského hradu. Se zprávami o kraji, ležícím na východě až za špatně přístupnými horami, se však od svých rádců seznamoval už dokonce před vydáním listiny. Věděl o tom, že již moravský markrabí Vladislav Jindřich se zajímal o tuto oblast a snažil se ji oživit zalidňováním vsí. Také řád johanitů²⁸ pomáhal lidem v kraji zvaném podle kmene Holasiců. Václavovy znalosti Holasicka se postupně zvyšovaly a čím dál tím více si uvědomoval význam těchto končin. Šlo především o zájem přemyslovského státu, o území na rozhraní se zemí polských Piastovců²⁹. Občas se dostavily znepokojující pochybnosti, zda se rozhodl správně, když kyrnowský újezd daroval tišnovskému klášteru.

Postupně se však přece jen uklidnil a v duchu si říkal: „Mé rozhodnutí v každém případě podnítl zájem o darovaný újezd a uvidíme, jaký to bude mít dopad. Jistě podpoří klášter v jeho

²⁸ Johanité – členové Řádu maltézských rytířů, založeného v 11. století.

²⁹ Piastovci – polský panovnický rod.

bohabojném působení a pomůže mu také odstranit mnohé potíže. Podle mých zkušeností činnost klášterů vždy napomáhala zlepšovat životy lidí a spokojenost lidí zase upevňuje zemi. Neméně důležitá je naše péče o uchování památky našeho přemyslovského rodu a vysílání proseb a modliteb za spásu duší našich předků.“ Po tomto pečlivém zvážení svého rozhodnutí z dubna roku 1240 si byl téměř jist, že jednal správně. Postupem času mu ve víru dalších událostí a kratochvilných zábav myšlenek na kyrnowský újezd ubývalo. Jeho úmysl byl dobrý, ale byl pouze jen jedním z mnoha, přičemž se zdálo, jako by je ani nemohl všechny za svůj život stihnout uskutečnit.

Kapitola 9

Začátkem května léta Páně 1240 se lidé těšili pohledem na rozkvetlé stromy a doslova nasávali vůni jarní přírody. Místem, ve kterém ústila na tržiště újezdni osady Kyrnow cesta z Hlubčic, se rozléhal veselý hovor statného muže a jeho mladého pomocníka, Jakuba ze vsi Úvalno. Užívali si teplého počasí a z příjemně zářícího slunce, které konečně po delším období dešťů blahodárně probouzelo přírodu v jejich okolí. Zrovna ukončili práce na přípravě dřevěných kůlů pro palisádovou stěnu chránící osadu od východní strany. Byli již sice trochu unaveni těžkou prací, ale opálené paty kůlů, které ležely připraveny opodál, již mohly být přeneseny na místo a vsazeny do země, z čehož měli radost. Na chvíli si narovnali ohnutá záda. Jakub využil chvíle odpočinku a dal se do řeči: „Vyrostl jsem v Úvalně. Tam odjakživa žije naše rodina, ale já mám svůj sen, že nejdříve půjdu na nějaký čas do světa na zkušenou, a teprve pak se zde v Kyrnowě usadím natrvalo. Zatím však docházím sem a s nevolí rodičů pracuji jako pomocník při různých pracích. Doma mi nadávají a trvají na tom, že moje místo je u nich. Mám pracovat na půdě a ne jinde. Co byste mi poradil vy?“

Muž po zamyšlení odpověděl: „Život spočívá v překonávání překážek. Určitě jdi za splněním své touhy, ale počítej s tím, že to nemusí být vždycky jednoduché, že tě mohou postihnout rány osudu tam, odkud jsi to ani nečekal. Brzy dospěješ v muže a zřejmě

nezůstaneš pořád sám. Možná tě k vytouženému cíli dovede i cesta s milovanou osobou.“ Sám ještě ani nemohl tušit, jakou pravdu vyslovil, a že mu čas dá v budoucnosti za pravdu.

Pak uchopili jeden z kůlů za oba konce a přenesli jej tam, kde již byli připraveni jejich spolupracovníci, jejichž úkolem bylo postavit ke zpevněnému valu z hlíny a kamene obranná stanoviště. Další dvojice plnila náročnější úkol. Bylo vidět, jak dokončují horní část strážní věže se stříškou, která umožňovala pozorovat okolní kraj. Zaostřené kůly byly již téměř všechny na místě. Při přenášení posledního zakopl jeden z mužů o ležící motyku, ztratil rovnováhu a kůl mu vyklouzl z rukou. Nosiči vpředu se svezl po noze dolů, ale naštěstí pro něj dopadl na zem těsně vedle jeho nohy. Ukázalo se sice, že měl na pravé noze odřenou kůži a lehce krvácel, ale nebyl vážně zraněn. Dobrá nálada však byla okamžitě pryč. Muž vzadu se s pocitem viny začal rychle omlouvat: „Neudělal jsem to schválně, byla to moje nešikovnost, omlouvám se ti.“ Poraněný byl však prudší povahy a začal mu hned nadávat: „Kvůli tobě mám poraněnou nohu. Měl jsi dávat větší pozor, po čem šlapeš, kdoví, na co jsi myslel. Navíc teď musím domů, nechat si ošetřit ránu. A vůbec, proč tady vlastně mám dřít? Je to zbytečné, raději bych pracoval na své chalupě a neztrácel čas tady.“ Zamračené čelo, stažený obličej a rozhazování rukou nevěštilo nic dobrého. Proto viník raději mlčel a provinile hleděl za odcházejícím. Muži u strážní věže po celou dobu s napětím pozorovali z povzdálí celou událost. Jeden z nich poté přišel až k osamocenému nešťastníkovi: „Pojď, odneseme ten kůl spolu, zlost ho zase přejde a bude dobře. Já ho znám,“ povzbudil ho a pak se oba bez řečí chopili břemene a donesli ho k ostatním. Nejstarší ze skupiny ho pozval k sobě: „Zlost je špatný pán. Chápu jeho bolest a rozladění, ale ujišťuji tě, že naše

práce na ochranu našeho újezdu i samotného Kyrnowa není vůbec zbytečná. Nevím, je-li ti známo, jak se krajem šíří zvěsti o nebezpečí divokých nájezdníků z velmi vzdálených východních zemí³⁰. Prý vysílají dopředu kartasy³¹, to jsou jejich zvědové převlečení za poutníky nebo dokonce za obchodníky. Ti všude slídí a pak vedou najisto své vojáky. Jezdí na koních a s malými vozíky, takže jsou velmi pohybliví, napadají a okrádají každého a prý jsou moc krutí. Jsou vybaveni dvěma luky, těžkými šípy s větším doletem, lehkými šípy pro boj zblízka, sekyrou, lasem, bičem a kopím. Velitelé mají zahnutou šavli. Život člověka pro ně nic neznamená a nešetří ani ženy a děti. Doufejme, že zprávy, které se k nám o nich dostaly, jsou přehnané a ve skutečnosti nám velké nebezpečí možná ani nehrozí. Nikdo z nás je sice ještě neviděl, ale pro jistotu se musíme připravit tak, abychom mohli naši osadu uzavřít a při napadení ubránit.

Práce pokračovaly dál, a když na věži dosáhli nejvyššího bodu, ozval se radostný pokřik. Předák mužů dostal čestnou příležitost vystoupit na věž jako první a potěšit se širokým výhledem po okolí. Naskytla se mu úžasná podívaná na lesknoucí se stříbrnou hladinu řeky, za níž se zvedal zalesněný kopec. Když se otočil doprava, uviděl před sebou tržiště a rodnou osadu tvořenou skupinou dřevěných chalup, vodním mlýnem a Krnowým dvorem. Kousíček doprava potom stál nevelký dřevěný kostel.

Rozhled ze strážní věže ho opravdu okouzil, přestal vnímat ubíhající čas a otáčel se neustále dokola. Náhle ho však ze zasnění něco vytrhlo. Ze směru od vsi Kostelec uviděl stoupající obláčky

³⁰ Divocí nájezdníci z východních zemí – účastníci vpádu Tatarů (Mongolů) v první polovině 13. století.

³¹ Kartas – tatarský zvěd.

kouře. Na tom by celkem nebylo nic divného, kdyby byl bílý, ale barva kouře byla tmavě černá a stoupající obláčky byly přerušovány v pravidelných intervalech, což bylo smluveným znamením, že se k osadě blíží neznámá skupina jezdců, a to často nevěstilo nic dobrého. Sklonil se dolů a hlasitě zvolal: „Vidím tmavý signální kouř od Kostelce. Utíkejte rychle ke stařešinovi a upozorněte ho, že k nám jede někdo cizí, ať je pro jistotu ve střehu a připraven!“ Nejmladší muž ze skupiny se okamžitě rozběhnul směrem ke dvorci a krátce na to se již muži z osady začali shromažďovat u jižního vstupu do Kyrnowa a netrpělivě očekávali, co se bude dít. Netrvalo dlouho a v dálce zahlédli blížící se skupinu jezdců na koních. Přední z nich držel v pravé ruce královský praporec s černou plamennou orlicí, za ním pak jeli královi zmocněnci, úředník markraběte z Olomouce a cisterciácký kněz. Postavy se postupně zvětšovaly a kolem nich se šířil prach zvířený koňskými kopyty. Napětí mezi přihlížejícími muži narůstalo. Jezdci minuli bažinu, a když byli zhruba padesát metrů před osadou, zastavili a muž s praporcem rodu Přemyslovců popojel ještě kousek kupředu. Staršina újezdu mu pomalu a důstojně vyšel vstříc, zatímco ostatní nedočkavě čekali, co bude dál. Kyrnowský stařešina si uvědomil, že tvář jezdce je mu povědomá. „Ano, je to jeden z těch, kteří zde před nějakou dobou byli jako poslové markrabího Přemysla. Byli u mne ubytováni a provázal jsem je,“ prohodil ke svému sousedovi, když kolem něj procházel a současně se mírně uklonil směrem k jezdcovi, který právě přijížděl až k němu. „Bud'te všichni pozdraveni ve jménu Páně. Přijíždíme k vám v míru. Jsme poslové Jeho Milosti českého krále Václava z Boží Vůle panovníka naší země. Přivážíme vám jeho poselství. Přijměte pokorně královu vůli, která je milostivá a laskavá. Později vás s ní podrobně

seznámíme a zároveň vám budou představeni i členové poselstva. Bůh vám buď milostiv,“ pronesl slavnostně a laskavě pokynul stařešinovi.

„Ve jménu Páně vás všechny vítáme a zdravíme. Buďte našimi hosty, jak se sluší podle starých dobrých zvyků. Rádi vám poskytneme naše pohostinství, aby naše jednání splnilo vůli Jeho Milosti krále Václava.“ Stařešina se na znamení úcty uklonil a ukázal rukou směrem ke vjezdu do osady. V mysli mu okamžitě začaly vířit myšlenky o tom, jaké starosti ho čekají a co všechno bude potřeba zařídit, aby měli hosté zejména dobré ubytování a jídlo. Největší obavy však měl z obsahu královského rozhodnutí. Přinese všem jen dobré věci, nebo také starosti a těžkosti? Život lidí už tak není lehký, často je to pro ně každodenní zápas o obživu a překonávání nástrah okolní přírody.

Malý průvod královských poslů a stařešinovy skupiny vjel do osady, projel kolem skupiny chat a domků, před nimiž se mezitím shromáždili zvědaví lidé. Představitel újezdu s dlouhými bílými vlasy a v plášti sahajícím až na zem vešel do dvora. Za ním a jeho významnými hosty se zavřela pevná dřevěná vrata. Bylo ještě slyšet, jak zapadají obě příčné závory a zajímavé představení pro diváky tím skončilo. Co se dělo uvnitř dvorce, si mohli jen představit. A to, že jejich představy byly opravdu pestré a s každým dalším vypravováním se ještě více zveličovaly, o tom nebylo nejmenších pochyb.

Kapitola 10

Brzy nad ránem, kdy první sluneční paprsky ještě stále zakrýval kopec Cvilín, a nad hladinou řeky se rozprostírala vrstva mlhy, vyrazili od Kyrnowa dwora spěšní poslové vysláni do všech vesnic újezdu. Jejich úkolem bylo jménem stařešiny sezvat starší³² vesnic ke společnému jednání hromady u něj. Bylo jim nařízeno, že se jedná o naléhavou věc, která nesnese odkladu a vyžaduje osobní účast zástupců všech vesnic. O podrobnostech jednání sami mnoho nevěděli, o jeho důležitosti mohli usuzovat jen podle příjezdu poselstva honosícího se praporcem s přemyslovským znakem černé orlice. Vážili si toho, že byli vybráni k plnění důležitého úkolu, ale neméně se těšili na stříbrňáček odměny za jeho zdárné splnění.

Hlavou stařešiny probíhaly myšlenky a starosti o tom, jak úspěšně zvládnout úkol, který mu zástupci samotného panovníka uložili. Neměl z této události moc velkou radost, protože rozčeřila doposud poměrně klidnou hladinu jeho života. Prožil již mnoho všelijakých radostných i bolestných chvil a toužil pouze po pohodových dnech v kruhu své rodiny. Ale ani mezi svými blízkými to nebývalo vždy lehké. Nebylo výjimkou, že občas vypluly na povrch různé spory, které nakonec vyústily i v prudké hádky. Většinou se jednalo o závistivé nároky na nějakou domnělou

³² Starší – představitel vesnice.

výhodu někoho z nich. Nyní mu však připadaly malicherné a banální v porovnání s daleko většími starostmi, které na něj teprve čekaly. Nakonec se odhodlal nepodlehnout malosti. Vždyť má dostatek zkušeností a v minulosti nakonec dokázal vyřešit všechny úkoly, s nimiž se setkal. Uklidnil se a znovu získal na chvíli ztracenou sebedůvěru. Učesal si své dlouhé šedivé vlasy a vyšel na dvůr, aby se mohl na vlastní oči přesvědčit o přípravách na uvítání hostů z jednotlivých vesnic újezdu. Nejlépe mu bylo mezi svými lidmi. Pocit klidu a jistoty ve své konání a rozhodnutí se v jejich přítomnosti ještě více upevňoval. Většinu z nich znal léta a plně jim důvěřoval. S úsměvem se procházel, sem tam prohodil několik povzbudivých slov a cítil, jak je mu dobře. Když přišel až k dubovým vratům u vstupu do dvora, náhle uviděl chlapce přibíhajícího od chat a srubů, který prudce mával rukama a již za běhu křičel: „Hoří, hoří, rychle běžte pomáhat, tam hoří,“ a ukazoval do uličky vedoucí ke kostelíku. Stařešina si teprve teď všimnul kouře a plamenů stoupajících ze dvou dřevěných chat a dal se proto do rychlého kroku. Muži z okolí se již snažili vodou z věder oheň zkrotit, ale dřevěná stavení se zásobou suchého dřeva pod střechou už mezitím téměř celá lehla popelem. Očouzení sousedé se mohli pouze dívat na dohořívající hromádku dřeva a popela. Vše se událo velmi rychle. Naštěstí pro celou osadu nebyla požárem zasažena i další obydlí. Najednou se z ničeho nic ozval z davu přihlížejících varovný hlas: „On si to určitě zasloužil nějakým svým hříchem, o kterém se možná co nevidět dozvíme.“ Stařešina přešel poznámku bez povšimnutí, a pak předstoupil před shromážděné, aby ocenil jejich snahu při hašení požáru: „Lidé, chtěl bych vám upřímně poděkovat za obětavou pomoc, kterou jste poskytli svým sousedům. Je to od vás moc hezké. Musím však opět připomenout mé varování před

nepozorností a nedbalostí při udržování a rozdělování ohně. Ohnivý kohout nás nenavštívil poprvé, a proto si musíme z dnešního neštěstí vzít poučení. Dřevo je pro nás sice moc užitečné a bez něj se prostě neobejdeme, ale také velmi snadno vzplane. To je potřeba mít každý den na paměti. Požáry vznikají především naší vlastní neopatrností, nejde o trest boží, jak jsem tu slyšel. Doufám, že se o vypálené chudáky postará jejich rodina a pomůžete i vy, jejich sousedé. Kdyby nastal jakýkoliv problém, přijďte i za mnou a já vám rád rovněž pomohu.“ Vrátil se do dvora, protože ho čekal perný den, který musí dobře zvládnout.

Před dohořívajícími troskami stála skupina očouzených sousedů a nešťastné rodiny s uplakanými dětmi. Připomínaly schůdky, od malého děvčátka až po dorůstajícího čtrnáctiletého chlapce. Stále ještě přicházeli další zvědavci, nicméně ohnivě divadlo už pro ně skončilo a zůstal jen smutný pohled na spálené trosky a na nešťastné rodiny s vylekanými dětmi. Stařešinova slova nezůstala bez odezvy. Sousedé si rozebrali postižené děti k sobě a starali se o ně do doby, než rodiče obnovili domov. I ostatní lidé pomáhali, jak mohli. Přinášeli jídlo, oblečení i krmení pro zvířata. Cenná byla pomoc při úklidu požářiště a pak při stavbě nových chat. Své vykonalo i lidské slovo a povzbuzení do dalších dnů.

Stařešina si v duchu umínil, že dnešní požár se nesmí projevit na jeho jednání. Po poledni se před jeho dvorem shromáždili zástupci vesnic se svými doprovody. V čele se stařešinou újezdu se vydali směrem k mírně vyvýšenině. Tam u stěny kostelíka na ně čekali poslové krále Václava a zástupci řádu, aby slavnostně a okázale oznámili starším vesnic celého újezdu, že se dnešním dnem stali poddanými kláštera cisterciáckého řádu u řeky Svratky i se vším

příslušenstvím, které k újezdu Kyrnow náleží, tedy s vesnicemi, zvěří, poli, lesy, řekami a vším ostatním. Vzadu mezi obyčejnými lidmi pozorně naslouchal i mládenec Jakub. Některá slova mu sice unikla, protože je ostrý vítr odnášel okamžitě pryč, ale stačil zaslechnout, že král Václav tak učinil s ochotou a radostí pro spásu duše milého bratra Přemysla, slavné paměti markraběte moravského, jehož tělo v řečeném klášteře odpočívá.

Oznámení vyslechli v uctivé vzdálenosti také všichni významní představitelé celého újezdu i ostatní lidé stojící v kruhu. Na výzvu stařešiny všichni poklekli a starší vsí vykonali do rukou zástupce konventu řádu slib oddanosti a poslušnosti. Poté vešli jako první pomalým krokem dovnitř posvátného stánku, ve kterém kněz před dřevěnou vyřezávanou postavou Krista na kříži odsloužil bohoslužbu.

Po jejím skončení zůstali ještě přítomni uvnitř kostela. Po tichém zamyšlení přistoupili ke královským poslům stařešina újezdu a kněz. Byly na nich znát rozpaky, protože hodlali předložit nějakou žádost. Jako první se odhodlal promluvit sluha Páně: „Stojíme na posvátné půdě, na níž se modlíme k našemu Pánu Bohu. Oba jsme se dnes modlili také za to, abychom mohli náš kostelík, který již velikostí nestačí pojmout všechny věřící, zvětšit a aby se jeho vnitřek vyznačoval důstojnějším prostředím. V sousední vsi Kostelec vyniká bílý kamenný kostel svatého Benedikta, ve kterém dokonalí umělci na stěny malují trůnícího Krista, výjevy ze života svatých i legendu o patronovi kostela. Všichni věřící, i ti, kteří neovládají písmo, tak mohou snadno poznávat a porozumět Kristovu učení. Společně připravujeme stavbu kostela důstojného naší tržní osady. Potřebujeme však podporu a pomoc, aby náš

svatostánek byl opravdovým příbytkem našeho Pána i svatých patronů. Zaplat' Pán Bůh za vaši pomoc, odvděčíme se vám našimi vroucími modlitbami.“

Oslovení členové královské delegace byli poněkud překvapeni, nečekali takovouto žádost. Příležitosti se rychle chopil stařešina a rovněž on svými slovy podpořil žádost kněze. Muž držící praporec se znakem českého krále rozvážně odpověděl: „Vaši žádost předneseme u královského dvora, ale už teď vám mohu předběžně slíbit naši podporu pro zvelebení svatostánku v Kyrnowě. Nyní vám Bůh žehnej a opatruj vás všechny.“ Poté všichni vyšli na volné prostranství před kostelíkem. Někteří z účastníků slavnostního slibu vytvořili venku skupinky podle známostí a příbuznosti a vyprávěli si novinky. Jeden z hloučků tvořili také vesničané z Úvalna. Středem jejich pozornosti byl muž, který občas chodil se synem Jakubem do Kyrnowa na tržiště a příležitostně směňoval své věci s projíždějícími kupci a místními řemeslníky. I tentokrát vzal dospívajícího syna s sebou. Věděl o jeho touze poznávat zajímavé věci a setkávat se se zajímavými lidmi, o tom, jak rád naslouchal poutavým vyprávěním kupců, kteří přijížděli do těchto končin z dalekých krajů. Těžce nesl jeho snahu přejít od práce na poli k úloze pomocníka v osadě Kyrnow.

Chlapec stál na okraji skupiny zaujaté vyprávěním, ze které se čas od času ozýval smích. Věnoval pozornost i ostatním hloučkům, neboť se nestávalo příliš často, aby se sešla tak pestrá společnost. Uviděl i ohněm zničené chaty a postižené rodiny. Jeho zrak i přes naslouchání řečem dospělých bloudil po okolní společnosti lidí. Náhle se rozpačitě zarazil. Jeho pohled se setkal s pohledem děvčete stojícího v nedalekém hloučku. Všiml si, jak se i ona trošičku

polekala, neboť v něm poznala sympatického chlapce z nedávného setkání na tržišti. „Opravdu, je to ona. Má na ozdobném oděvu opět zavěšeny dvě bronzové rolničky,“ tiše zašeptal sám pro sebe. Oba se rychle obrátili a předstírali, že se neviděli. Chlapec to však dlouho nevydržel. Pomalu otočil hlavu, aby zjistil, že děvče, téměř schované za svou matkou, opět vyhlédlo směrem k němu. Jejich pohledy se znovu setkaly. Zvláštní a u obou doposud nepoznaný příjemný pocit jim dlouho zůstal v paměti a stal se jejich hlubokým tajemstvím pro všechny kolem nich.

Během dne plného zážitků a událostí uplynulo mezitím v obou řekách spousta vody. Z počátku se zdál být jen jedním z mnoha obyčejných dnů, navlečených jako korálky na šňůře všedního času. Na mnoho let však poznamenal osudy lidí kyrnowského újezdu. Netrvalo dlouho a vypálené rodiny se s přátelskou pomocí sousedů mohly nastěhovat do svých nových chat. Postupně si znovu opatřily vše, oč přišly. Lidé žijící v újezdu a zvláště jejich stařešina si často kladli otázku, jak se darování jejich újezdu cisterciáckému klášteřu projeví na jejich každodenním životě. A mládenci z Úvalna, toužícímu po poznání, se neustále v myšlenkách vracela představa děvčete s bronzovými rolničkami nesměle klopícího svůj zrak. Tehdy ale ještě nemohl ani tušit, co vše mu osud připravuje do budoucnosti.

Kapitola 11

tevrěným vchodem do řádového kostela Panny Marie, nad nímž se vyjímal kamenný tympanon, pronikaly dovnitř zářící paprsky odpoledního slunce. Dopadaly stále více dovnitř, do chladného a šedého prostoru. Do kostela právě vstoupily dvě osoby. Vpředu šla sestra Klára, oblečená v bílém řeholním rouchu s černým pásem, o krok za ní kráčelo děvče z blízké vesnice. Obě nesly v náručí kytice květin vypěstované v klášterní zahradě. Došly až k hrobce před presbytářem³³, položily na ni květiny a zůstaly tiše stát. „Tady spočívá v Pánu naše donátorka, česká královna Konstancie. Zemřela 16. října Léta Páně 1239 a vedle ní leží její syn, moravský markrabě Přemysl. K Bohu ji následoval 6. prosince rok po ní. Jejich duším rač Bůh milostiv býti.“ Klára i její pomocnice se památce obou uklonily, vkleče se tiše pomodlily, aby duše zesnulých došly věčné spásy u Boha. Vesnické děvče mělo z dojemné chvíle u hrobu zvláštní stísněný pocit. Když opět vyšly z kostela ven, pocítilo úlevu. Modrá obloha se zářícím sluncem mu opět přinesly dobrou náladu.

Sestra Klára se s děvčetem vrátila zpět na záhradu se záhony posetými různými květinami pestrých barev. Přepásaly se pracovními zástěrami a společně se daly do práce. Prosté děvče poslouchalo vyprávění o tom, jak pěstovat a opatrovat každou

³³ Presbytář – kněžiště s hlavním oltářem.

květinu. Nejvíce ho bavilo, když mu sestra Klára předávala zkušenosti s léčivými bylinami. Již dříve o nich slyšelo od své babičky, známé kořenářky, která vyléčila mnohé sousedy a pomáhala i při všelijakých poraněních. Sestra Klára uměla o bylinkách a jejich účincích zajímavě vyprávět celé hodiny, až měla někdy obavy, jestli si to všechno, co se od ní v klášterní zahradě dívka dozvěděla, dokáže zapamatovat. Práce na slunci nebyla lehká a tak nebylo divu, když ji řeholnice³⁴ po nějaké době nabídla krátkou přestávku: „Dnes jsme tu na práci samy, takže si zasloužíme malý odpočinek, vždyť je za námi pořádný kus dobře vykonané práce. Kdyby jen mohly, jistě by nám květiny a bylinky projevíly svou vděčnost. Pečujeme o boží přírodu k jeho větší slávě. Děvče, nech už práce, pojd', půjdeme si na chvíli sednout na lavici pod lípou.“

Unavená pomocnice ochotně uposlechla a následovala ji do stínu košatého stromu, který nabízel příjemný stín před žhavým sluncem. Obě pojedly tmavého chleba se sýrem, který zapíjely čerstvou pramenitou vodou z okolního lesa. Do řeči se jim ani moc nechtělo. Sestra Klára vychutnávala klidné posezení a s potěšením si prohlížela obdělané záhony. Hřál ji pocit, že pomáhají pěstovat a udržovat květiny pro kostel i léčivé byliny pro poskytování pomoci svým spolusestrám i bližním z vesnice.

Po delším mlčení se ozvalo děvče: „Ctihodná sestro Kláro, odpusťte mi můj všetečný dotaz a mou zvědavost. Víím, že jste známa svou laskavostí, což mi dodává odvahu, abych se vás na něco zeptala.“ Řeholnice se jí tázavě zadívala do tváře a mírným hlasem

³⁴ Řeholnice – příslušnice řeholního řádu.

ji vybědla: „Pokud budu vědět, ráda ti na tvé otázky odpovím, klidně se ptej. Tak co máš na srdci?“ Děvče na chvíličku zaváhalo, v duchu překonávalo svůj ostych, ale pak pomalu pokračovalo: „Ctihodná sestro Kláro, dověděla jsem se od vás hodně zajímavých a užitečných věcí a práce pro klášter se mi opravdu líbí. Ale o vašem řádu toho vím tak málo, až se za to trošičku stydím. Vlastně ani nevím, jak vznikl, proč jste se daly na cestu služby Bohu.“ Dívčina slova sestru mile překvapila, nečekala, že prosté děvče bez vzdělání projeví takový zájem. „Náš řád se nazývá Sacer Ordo Cisterciensis, neboli zkráceně cisterciácký. Vznikl již dávno, v roce 1098 v burgundském Cistercium u města Dijon v hodně vzdálené zemi, Francii, tam kde zapadá slunce. Jeho počátky položil opat³⁵ jménem Robert, který byl původně benediktýnem, ale odešel s dalšími mnichy z benediktýnského kláštera Molesme, aby založil tento nový klášter, protože byli s dosavadní duchovní službou nespokojeni a chtěli zlepšit svou službu Bohu. Od svých řeholních bratří žádal, aby žili prostým životem, zanechali bohatství a věnovali se práci v souladu se slovy velkého světce svatého Benedikta - Modli se a pracuj. To víš, není to snadné, musí se dodržovat kázeň a pořádek. Ve snahách opata Roberta později pokračoval svatý Bernard. Řádoví bratři začali zakládat další kláštery na pustých místech, pracovali na polích a v lesích, ale věnovali se také hudbě, umění, vědeckým poznatkům a hodně i stavitelství. Šířili sloh zvaný gotika, který můžeš vidět i v našem kostele. Naše svatostánky jsou zdobeny jen střídme a prostě. Větší výška kostelní lodi v nich povznáší mysl k Bohu.

³⁵ Opat – představený kláštera.

Tu si sestra Klára uvědomila, že zašla daleko do podrobností a pokračovala: „Podle cisterciáckých zásad se též vyvinula ženská větev a převzala i stejný řeholní oděv, který vidíš u mne, to je bílý hábit s černým škapulířem³⁶. Rozšířila se časem i do naší země. Místo rušné Prahy bylo delší dobu hledáno sídlo v klidném, málo obydleném místě. Zásluhou královny Konstancie a jejího syna markraběte Přemysla, kterým jsme dnes položily na hrob naše květiny, bylo podle zásad řádu nakonec vybráno údolí řeky Svratky. Tady se věnujeme službě na vinici Páně, šíříme Kristovo učení a pracujeme ku prospěchu bližních. Dobrovolně a rády jsme se vzdaly všech pozemských radostí a službě Bohu a bližním jsme zasvětily svou pozemskou pouť. Jsme přesvědčeny, že tak sloužíme i tobě, tvé rodině i všem ostatním lidem, žijícím podél řeky Svratky. Prostota řádu je zřejmá i z toho, jak stavíme kostely bez kamenných věží, jen s malou zvonící na střeše.“

Její slova na mladou zahradnickou pomocnici hluboce zapůsobila. Sestra Klára věděla, že děvče o nich bude určitě ještě přemýšlet a snad ovlivní i její život. Po chvíli pokračovala: „Naše práce není ale snadná, jak by se někomu na první pohled mohlo zdát. Musíme překonávat hodně překážek, naštěstí ty nás od našeho poslání neodradí, jsou to spíše zkoušky pevnosti víry v Boha. V poslední době se například projevovaly určité potíže se získáváním dostatečné podpory a prostředků pro naši další práci a službu. Zásluhou naší donátorky a dalších členů přemyslovského rodu však vydal náš král Václav list, kterým nám věnoval újezd s několika vesnicemi. Je to sice dost daleko, až na půlnoční straně a nebude asi

³⁶ Škapulíř – široký pruh látky nošený přes hábit.

jednoduché tak vzdálený újezd spravovat, ale je to pro nás velká pomoc a z jeho výnosů můžeme naplňovat poslání našeho řádu.“ Dojaté děvče poděkovalo za upřímná slova své starší a obdivované představené.

V podvečer vyšla klášterní branou směrem domů a plná dojmů z dnešního dne vyběhla na nedaleký palouček, její oblíbené místo v lese, na němž ráda pobývala o samotě a vnímala úžasný klid okolní přírody. Po cestě ještě jednou zašla do kostela a k dnes položeným zahradním květinám tak ještě přibyl prostý svazeček lučního kvítí.

Kapitola 12

Kolem královského stolce, na kterém seděl Václav, se v kruhu rozmístila pestrá společnost jeho přátel a příznivců. Všichni, včetně krále Václava, upírali zraky k muži oblečenému v modrobílém šatu, který měl na hlavě červenou čapku s chlopněmi přes uši a bílým pruhem nad čelem. Seděl na nízké židli a za doprovodu hry na strunný nástroj zpíval píseň, v níž opěvoval krále jako vzor štědrosti a též dobrého znalce poezie a obdivovatele ženských půvabů. Znamý minesengr³⁷ Reimar von Zweter zpíval:

*Zvlášť cení chválu, cení um,
částován sladkou přízní ctných paní, patří ke kupcům,
jež láká leda to, co smí si pouze ryzí srdce přát,
jen žízeň po poctách vždy těžko tiší
třicet poct knížecích má cenu nižší
než pocta, kterou si žádá.
Nesluší slunce lépe ránu
než nám i nebeskému Pánu
český král, jeho vzácná koruna i vlada.*

Byl jedním z pěvců působících na pražském dvoře, kteří svým zpěvem velebili galantní lásku a krásu ženy ztělesňující ctnost a

³⁷ Minesengr - potulný skladatel a pěvec.

dokonalost. Autoři si dávali záležet na šíření skvělé pověsti a moudrosti krále Václava. Podnětů měli přitom opravdu dostatek. Proslul pořádáním a účastí na rytířských turnajích, byl schopen vést své vojsko. I přestože nebyl moc vysoký, jeho urostlá postava vzbuzovala v lidech úctu. Podporoval otevírání dolů na těžbu zlata a stříbra a to mu přinášelo bohatství, jihlavské doly mu umožňovaly ražbu dobrých mincí, nechal vybudovat kamenné hrady Křivoklát, Týřov a jiné. Podporoval i zakládání měst opevněných hradbami, uctíval a podporoval kostely, kláštery i jejich služebníky. Byl znám svou vášnivou posedlostí pro lovy a hony v královských lesích.

Život českého panovníka však nebyl tak lehký a klidný, jak by se mohlo zdát z písní a básní minesengrů. Nikdy nepřestal vyvíjet snahu o upevnění a posílení přemyslovského státu. Již od dětského věku se podílel na jeho správě. Začal v polovině dvacátých let třináctého století správcovstvím Plzeňska a šestého února Léta Páně 1228 byl nakonec o masopustní neděli slavnostně korunován ve svatovítském chrámu mladším králem, aby bylo zabráněno nárokům na český trůn Děpoldu III. z vedlejší větve rodu.

Po dvou letech vedl tažení do Rakouska, kde pět týdnů plenil tamní krajinu. Není divu, že česko-rakouské spory se poté opakovaly. Přemyslovci se snažili vytvořit významný stát ve střední Evropě a byli si tudíž dobře vědomi důležitosti upevňování okrajových částí země nejen na jihu, západě, ale též na východě, kde udržení hranice s piastovským Polskem vyžadovalo opravdu velké úsilí. Ve dvacátých letech šlo o území získané na půlnoční straně od vysokých hor, kde holasovická kastelánie³⁸ byla po sporu

³⁸ Kastelánie – správní obvod.

olomouckého a vratislavského episkopátu³⁹ rozhodnutím papeže Řehoře IX. součástí moravského údělu. Vymanila se z držení řevnivých slezských Piastovců Boleslava Vysokého, Jaroslava a Měška Ratibořských. Již Václavův otec Přemysl zde zakládal pevné body, podporoval těžbu drahých kovů a obděláváním nevyužité půdy i rozvoj vesnic. Královským rytířům a zeměpanským vesnicím v holasovické provincii nařídil odevzdávat církevní desátek šest denárů⁴⁰ z popluží olomouckému biskupství. Někteří slezští Piastovci se i přesto všechno stále nevzdávali myšlenky na zpětné převzetí Holasicka do své moci.

Král Václav se stále více zabýval úkolem pokračovat v díle přemyslovských předků, přitom těžil z chyb protivníků. Byl si vědom skutečnosti, že síla státu nespočívá jen ve vojsku, ale též v úrovni jeho hospodářství. Proto si postupně mimo jiné uvědomoval důležitost kyrnowského újezdu jako dosud málo rozvinuté sídelní oblasti a křižovatky cest. Myslel dopředu na budoucí léta. Vycházel též ze zprávy svých poslů o újezdu Kyrnow a o jeho velmi dobrých podmínkách pro splnění jeho královských úmyslů.

V létě a na podzim roku 1240 se rozhodl pro zásadní a rozhodné změny. „Na naléhání své matky a sestry Anežky jsem kyrnowský újezd dal klášteru cisterciáček u řeky Svatky. Jak bych teď měl vyřešit jeho zpětné navrácení ke královské komoře? Mám v úmyslu doplnit dosavadní soustavu měst Opavy, Hlubčic a Bruntálu o další město na křižovatce cest mezi dvěma řekami. Ochotně přivítám vaši radu,“ obrátil se na skupinu svých rádců. Výsledkem porady byl

³⁹ Episkopát – biskupský úřad.

⁴⁰ Denár – středověká stříbrná mince. Dvanáct denárů tvořilo jeden groš.

návrh na převedení újezdu zpět do královské správy a klášteru za něj poskytnout přiměřenou náhradu.

V období nesnadného rozhodování byl Václav navíc v prosinci téhož roku těžce zasažen úmrtím své drahé matky královny Konstancie. Jeho nevyrovnaná povaha mu v tragických dnech ztěžovala život. Chtěl uchovat její odkaz a den po jejím skonu klečel u její smrtelné postele. Svět se mu hroutil, jeho rodní odcházeli na onen svět a on přesto musel zachovat klid pro důležitá rozhodnutí. „Ach matko, slibuji ti, že tvé dílo boží služby neopustím. Tvá památka bude věčná,“ šeptal u matčina lůžka.

Ještě tentýž den král povolal do kláštera svého písaře a také notáře⁴¹ Hilária. Pod jeho dohledem nechal vystavit nové privilegium, podle něhož se zavázal chránit statky, které tišnovskému klášteru již dříve věnoval. V listině bylo uvedeno více než dvacet statků, ale újezd Kyrnow mezi nimi nebyl. Ten král převedl zpět do svého majetku, aby tu vzniklo z dosavadní tržní osady v soustavě královských měst další. Věren odkazu své matky nahradil klášteru ztrátu kyrnowského újezdu věnováním vsi Bohuchwalowy, blízké Kyrnowu. Aby nedošlo k poškození kláštera, postupně ho obohatil o patronáty nad kostely svatého Petra v Brně, Českých Budějovicích a v Bíteši a o ves Panov u Tišnova.

Na jaře Léta Páně 1241 znovu přijela do Kyrnowa skupina královského zmocněnce, úředníka moravského markrabství a zástupce cisterciáckého řádu. Stařešina újezdu a starší újezdních vsí opět před kostelem přísahali poddanost a věrnost, tentokrát však českému králi. Stali se znovu poddanými jeho a zároveň

⁴¹ Notář – osoba pověřená sepisováním listin.

moravského markraběte. Byla otevřena cesta k proměně tržní osady v královské město.

Kapitola 13

kupina poutníků začala stoupat na svahy prvních výběžků hor. Když došli na místo, kde se mezi stromy rozevřel úžasný výhled do krajiny, kterou opouštěli, zastavili se a obrátili na slunečnou stranu. Pod nimi byla vidět rovina táhnoucí se do dálky kolem řeky Moravy a v ní Olomouc, markraběcí sídlo na území moravského údělu přemyslovského rodu. Odtud je již na další cestě doprovázel jeho pověřenec. Prohlíželi si slunečním svitem ozářenou krajinu a tušili, že další cesta bude mnohem obtížnější a namáhavější než doposud.

Jeden ze starších lidí se neudržel a ozval se: „Proč jdeme dál, vždyť jsme mohli zůstat tady. Kolem sebe jsem viděl úrodnou půdu, tady bych chtěl žít a ne se ještě plahočit někam přes hory až na dalekou půlnoční stranu. Během cesty jsme už museli pochovat tři naše rodáky a na voze leží dva nemocní. Bůh nás ochraňuj před dalšími potížemi a překážkami.“ Jeho rebelantská slova vyvolala rozpaky mezi ostatními, váhali co říci. Dívali se na muže vedoucího celou výpravu a čekali, co bude dál. Řečník mezitím pokračoval ve svém odporu: „Ty jsi nás, Sigfride, naverboval a před cestou nasliboval všechno možné, usídlení v nové zemi a lepší život našich rodin, tak kde to všechno je? Z Duryňska⁴² jdeme již týdny a cíl stále nikde.“

⁴² Duryňsko – Thüringen, jedna z německých zemí.

„Krajané, věřte mi, že s boží pomocí již zanedlouho vstoupíme na půdu újezdu, v němž budeme s našimi rodinami žít za dobrých podmínek. Přicházíme na pozvání českého krále Václava do míst, kde žijí lidé v údolí mezi dvěma řekami, výhodném pro obdělávání půdy, pro řemesla a na křižovatce kupeckých cest. Vím, že jsme prošli mnoha útrapami a nesnázemi. To nejhorší již máme za sebou. Vydržte proto, nebude to dlouho trvat a budeme v cíli našeho putování za novým a lepším životem. Já jsem do našich snah vložil mnoho námahy a peněz. Důvěřujte mi a vaše víra ve mne se vyplatí vám i vašim potomkům. Pojd'te dál a nedbejte na malověrné.“ Během jeho slov mával nespokojený předřečník rukama a stále se mračil. Olomoucký zástupce však potvrdil Sigfridova slova: „Bylo vám určeno dobré místo, doposud poněkud méně osídlené. Tady už je obyvatel dostatek, proto musíte jít ještě trochu dál. Ručím za to, že nebudete litovat.“ Aby Sigfrid povzbudil své krajaný, zazpíval jim píseň nových osídlenců:

*Naer Oostland willen wy ryden
Naer Oostland wy mee
al over die groene heiden
frisch over die heiden
daer isser een betere stee.⁴³*

Po důkladném odpočinku se skupina nových osídlenců vydala na další cestu. Šli pomalu, doprovázelo je několik vozů s denními potřebami a dvěma nemocnými, neschopnými další chůze. Podle

⁴³ Na východ chceme jet, na východ chceme dál, všichni přes zelené pláně, čile přes pláně, tam je lepší místo.

rad jejich olomouckého průvodce se nejdříve drželi bystré říčky tekoucí z kopců, pak procházeli hustě zalesněnou krajinou, až se jim po třech dnech pochodu objevil po levé straně pohled na vysokou horu s čepicí sněhu. Cesta mírně klesala a poutníci čekali, až se objeví řeka, jejíž vody proudí půlnočním směrem. Když stanuli na jejím břehu, určil Sigfrid celý den k odpočinku: „Zde se zastavíme, potřebujeme se zotavit z daleké cesty. Náš průvodce z Olomouce mne ujistil, že cíl naší cesty, sídlo újezdu Kyrnow, je již blízko před námi. Neklesejte na mysl, malověrní, jsme u cíle, jsme u místa, v němž začneme náš nový život.“

Utábořili se poblíž řeky, brzy vzplály ohníčky a nad údolím se vznášely obláčky bílého kouře. Nespokojenec už nereptal, naopak si chtěl vůdce skupiny udobřit. Nálada německých poutníků, jejichž rodná země zůstala daleko za nimi, se postupně zlepšila, k čemuž přispěly i příjemně hřející sluneční paprsky a blízkost čisté říční vody. Při poznávání okolí tábořiště objevili nějaké hromádky říčních oblázků a písku. Jeden ze zkušených účastníků cesty znalecky prohlásil: „Jsme u zlatonosné řeky. To jsou sejpy, pozůstatky po rýžování zlata. Je vidět, že jsme přišli do kraje bohatého na drahé kovy a rudy. Ostatně, když jsme míjeli ohrazené město jménem Bruntál, jistě jste si všimli vchodů do podzemních štol.“ Jeho slova ještě více podpořila dobrou náladu v táboře.

Příštího dne ráno se vydala celá skupina na další cestu zprava lemovanou řekou. Údolí se začalo rozšiřovat, kopce a lesy ustupovaly, až se před nimi otevřel široký pohled na kotlinu s osadou dřevěných chat a domků u malého kostela. Noví osídlenci

z dalekého Duryňska, vedeni uznávaným Sigfridem⁴⁴, se zastavili. Uvědomili si, že se konečně dočkali chvíle, která změní jejich dosavadní život i životy těch, kteří přijdou po nich. Teď se už neozývalo žádné reptání. Sigfrid se slavnostně podíval na olomouckého zástupce markrabího. Po chvíli uslyšeli jeho hlas: „Bůh buď pochválen za tento okamžik. Před vámi je opravdu nový domov vás všech, ve kterém budete žít spolu s těmi, kteří se tu narodili. Zde se narodí i vaše děti. Před vámi je osada Kyrnow. Vaším přičiněním z ní vznikne nové město, aby posílilo a upevnilo okraj přemyslovské země. Věřím a jsem přesvědčen, že budete šťastni. Teď neváhejte a následujte mne a vašeho velitele Sigfrida. Bůh vás opatruj!“

Prošli kolem bílého kostela ve vesnici blízko osady Kyrnow. Nad ní se po chvíli objevily obláčky tmavého signálního kouře oznamujícího příchod větší skupiny neznámých osob. Uvědomen byl i stařešina újezdu a krátce nato se se svými muži shromáždil před řadou zaostřených kůlů. Napjatě pozorovali blížící se skupinu osob s několika povozy. Předpokládali, že se jedná o nové osídlence. Jejich příchod jim byl předem oznámen zvláštním poslem z Olomouce. Postavy se zvětšovaly, až bylo možno poznat, že jsou oblečení trochu jinak, než je zvykem ve zdejším kraji. V čele skupiny nově příchozích bylo vidět dva muže. Zastavili se a na okamžik čekali, co se bude dít. Poté oba vystoupili ze skupiny kupředu a vyšli vstříc domácím. Stařešina újezdu v jednom z nich opět poznal toho, který Kyrnow již dvakrát navštívil a zřejmě zastupoval markrabího. Jako první promluvil stařešina: „Bůh buď s vámi, pokud přicházíte

⁴⁴ Sigfrid – prováděl středověké osídlování Kyrnowa a pak byl jeho fojtem.

s dobrými úmysly. Jsme zvyklí si vážit svých hostů a rádi vás pohostíme.“

Olomoucký zástupce markraběte zdvořile odpověděl: „I s vámi buď Bůh. Jménem našeho markraběte přivádím do vašeho újezdu nové osadníky z dalekého Duryňska. Přichází na pozvání Jeho Milosti českého krále Václava, aby svou prací pomáhali povznést a zvelebit váš kraj na okraji hraničních hor. Předávám je do vaší ochrany a věřím, že s pomocí Našeho Pána budete všichni pracovat na povznesení a upevnění země z pověření Boha spravované králem Václavem.“

Obě skupiny lidí se spojily a přes opevněný vstup vešly do Kyrnowa. Po vstupu do osady procházeli všichni kolem hloučků překvapených obyvatel. Takovou zvláštní výpravu lidí s povozy ještě neviděli. Zaslechli, že mluví cizím jazykem, ve kterém ti zkušenější poznali němčinu. Kolem všech pobíhaly a skotačily děti. Před jednou chatou uchopil Sigfrid usměvavého chlapečka, před překvapenou matkou ho vyzvedl nahoru a ukázal ostatním. „Buď zdrav, chlapče, náš budoucí souse. Věřím, že i nám se zde budou rodit děti pro šťastný život nás všech.“ Maminka ani přihlížející sousedé sice německým slovům nerozuměli, ale z přátelského výrazu tváře muže a jeho gesta pochopili význam jeho činu.

Tak vstoupila do osady Kyrnow první skupina nových osadníků, aby se stala jejími obyvateli a pomohla ho proměnit v královské město přemyslovské země.

Kapitola 14

Po noci, která se unaveným příštím obyvatelům zdála příliš krátká, přišel první den nových časů pro ně i pro domácí. Netrvalo dlouho a nastal jim shon, protože bylo potřeba zajistit spoustu praktických věcí. Stařešina svolal u lavice na tržišti schůzku, na kterou pozval Sigfrida, zeměpanské myslivce starající se o okolní lesy, a také německého horníka z nedalekých rudných dolů. Žil zde již několik let a měl pomáhat při tlumočení obou jazyků. Věděli, jak obtížné úkoly v příštích dnech a měsících všechny čekají. Nakonec se dohodli, že spolu obejdou tržní osadu a nejbližší okolí a pak se poradí o dalším postupu.

Odpoledne pokročilo a stíny starých lip se pomalu prodlužovaly. Na kmenech ležících pod nimi netrpělivě posedávali myslivci. Konečně se dočkali příchodu stařešiny a Sigfrida, znalců práva, lidí schopných zařídit potřebné věci. Po jejich omluvě za malé zpoždění oba muži položili na dlouhou lavici větší desku hladkou a světlou stranou nahoru a Sigfrid pronesl: „Prošli jsme spolu území, na kterém má být založeno nové město. Po pečlivém zvážení a vzájemné dohodě vám teď načrtnu, jak bych zatím předběžně vytýčil jeho tržiště, ulice a ochranné hradby s branami. Doufám, že v průběhu všech prací budeme můj návrh ještě sami zlepšovat.“ Podíval se kolem na přítomné a začal opálenou dřevěnou větvíčkou črtat na desku plánek. „S vaším stařešinou jsme se také shodli na

tom, jak do sebe nové město pojme dosavadní tržní osadu Kyrnow. Nejdůležitějším místem bude tržiště. Stávající je pro budoucí sídlo městského významu moc malé. Nové vytýčíme tam, kde se křižují cesty z Opavy a z Moravy. Příchod z Hlubčic se mírně stočí dolů do rohu nového tržiště propojeného ulicí se starým. Na mírné vyvýšenině počítáme s postavením nového, většího a zděného kostela. Kolem něj by měl vzniknout hřbitov. Očekáváme, že patronát převezme zeměpán. Naším patronem je svatý Martin, ochránce měšťanů a kupců. Tuto část musíme nechat bez velkých změn a cestu od Nisy zatočit trochu doprava a spojit ji se směrem od Olomouce.“

Přihlízející viděli na náčrtu nové tržiště obdélníkového tvaru a kolem něj se objevily oblouky ulic vinoucích se mezi tržištěm a hradbami. Výklad pokračoval: „Na sluneční straně povede jedna ulice, protože tam blízko teče řeka. Na půlnocní straně mohou být ulice dvě, druhá řeka teče trochu dál. Protože ve městě budou žít a pracovat kováři, zedníci, tesaři, vozkové, mlynáři, pekaři, krčmáři a také obchodníci, během času se zde bude hromadit majetek, budeme muset město, včetně dosavadní tržní osady, opevnit pevnými hradbami. Budou chránit i dvůr, důležité místo pro všechny obyvatele města. Postavíme i městský hrad a dobře střežené brány. Všechny nás čekají obtížné úkoly, ale máme už nějaké zkušenosti a poznatky ze zakládání nových měst, které se nám teď budou hodit.“ Rozhlédl se kolem sebe a čekal, co na to říkají ostatní. Stařešina se nadechl a ujal se slova: „Zní to hezky, ale aby se náčrt s pomocí boží stal skutkem, budeme muset ještě všechno znovu promyslet. Myslivci musí zabezpečit hodně dřeva, zejména modřínového, povrch pozemků musí být očištěn od stromů a keřů a vyrovnán. Budeme rovněž potřebovat mnoho vody.

Půda kolem města vyžaduje dobré obdělávání, abychom měli dost výživy pro všechny. Na stavební práce pozveme vesnické muže. Budou potřební i pro práci v lese. A před námi je ještě jeden důležitý úkol. Musíme se dohodnout, jak budeme napomáhat vzájemnému soužití a porozumění původních obyvatel a nově příchozích. Víme, že to bude obtížné, především v počátcích vzniku města a pak ještě při příchodu druhé skupiny osídlenců. Pro klidný život měšťanů musí být dodržován nějaký řád se závaznými pravidly. Vzorem nám bude určitě právo sousedního města Hlubčice, u něhož najdeme poučení. Ve všem nám pomáhej Bůh!“ Moudrá stařešinoва slova uzavřela první poradu předních mužů Kyrnowa.

Sigfrid se stařešinou se ještě chvíli mezi sebou radili a domlouvali na další spolupráci, zatímco myslivci se začali pomalu rozcházet. Jeden z nich prohodil k ostatním: „Po nějaké době osada našich mysliveckých roubenek určitě se vznikajícím městem splyne.“ Jeho druh stojící vedle něj ho chtěl potěšit: „Neměj obavy, ještě uplyne moc a moc vody v našich řekách, než se město načrtnuté na Sigfridově desce stane skutečností. Zatím můžeme klidně spát.“

Všechno v Kyrnowě se začalo postupně hodně měnit. Prvním úkolem bylo zajistit všem ubytování a stravu. Několik rodin získalo prozatímní domov ve staveních domácích obyvatel. Většině ostatních pomohli myslivci postavit jednoduché dřevěné boudy.

Kapitola 15

Kyrnowě byl všude vidět čilý ruch. Z okolních vesnic přicházeli muži pomáhat při kácení stromů a dovozu dřeva z lesů lemujících údolí dvou řek. Jiným se naskytl jedinečná příležitost prodávat zvýšenému počtu obyvatel různé potraviny. Užitečná byla každá ruka a nebylo divu, když se zde opět objevil hospodář z Úvalna se svým synem Jakubem jako pomocníkem. Pomáhali při vytyčování nového tržiště a ulic kolem něj.

Jednou, když byl horký den a pobyt na slunci únavný, pocítil mládenec z Úvalna velkou žízeň. Poodešel stranou starého tržiště na dvůr s kovářskou dílnou, odhodlán poprosit o trochu pitné vody. Nikoho neviděl, proto nahlas zavolal: „Kde jste kdo? Chtěl bych jen poprosit o trochu vody.“ Otevřely se dveře a v nich uviděl děvče, jehož obličej ihned poznal. Její oděv byl prostší než ten, který viděl dříve a marně hledal bronzové rolničky. Ale byl si jist, že je to ona. Po opakované prosbě děvče odešlo a za chvíli mu mlčky podalo hrnek s vodou. Třásl se mu trošičku ruce a letmo postřehl, jak se i ona zarděla. Jejich pohledy se setkaly. Děvče pozorovalo, s jakou chutí pije podanou vodu. „Já jsem z Úvalna a pracuji tady s otcem při vytyčování nových ulic. Dnes je opravdu horko, a tak jsem dostal velkou žízeň. Promiň, že jsem jako nečekaný host obtěžoval. Moc děkuji. Zaplať Pánbůh.“

Na tváři dívky uviděl přívětivý úsměv a byl mile překvapen, když uslyšel její příjemný srdečný hlas: „Ráda pomáhám bližním. Budeš-li potřebovat pomoc, opět přijď. Bud’ sbohem.“ Na první pohled bylo znát, že jsou oba na rozpacích a jak jim záleží na tom, aby ta krásná chvíle neskončila tak rychle. Děvče se sice červenalo, ale přesto se na Jakuba nesměle usmívalo. Oba měli trošičku obavy, aby je někdo při milém setkání nepřistihl. Při odchodu jí ještě zamával. Měl pocit, jako by se mu zatočila hlava. Něco takového ještě nezažil. Namlouval si, že je to asi sluncem a únavou.

V dalších týdnech měl při všem hlavní slovo Sigfrid. Byl to bohatý kupec ve službách českého krále, který se slibem zaručil, že svým lidem zajistí obživu do první sklizně a společnou pastvu pro zvířata. Postará se o osvobození od daní a rent pro několik příštích let. Jednou nebo dvakrát ročně budou konány tržní jarmarky, které pomohou obchodu a místním řemeslníkům. Věděl, že se brzy stane fojtem nově vznikajícího města. Jeho pomocníci mezitím označovali dřevěnými kolíky jím vytýčené obdélníkové náměstí. Na jeho obvodu bylo určeno osm míst pro budoucí domy. Jednotlivé pozemky vyznačovali napínáním provázků. Zásobování vodou bylo zajišťováno povrchovými i podzemními kanálky. Byla vymezena místa pro skládky hlíny a slámy pro výrobu mazanice k ochraně před požárem a chladem. Kamenné oblázky z řek budou použity při základech ohniště. Stromy budou páleny a do tenké vrstvy získaného popela bude vyséváno obilí. Kolonisté si s sebou přivezli i osivo.

Na skládkách přibývaly kulaté kmeny připravené tesařům k dalšímu opracování. Objevily se hromady hlíny nahromaděné vyrovnáváním terénu. Při práci se mísily skupiny původních

obyvatel, nových osídlenců i pracovníků z okolních vesnic. Domlouvání bylo zpočátku obtížné, ale lidé si na sebe zvykali a postupně si začali rozumět i bez tlumočnicka.

Velké změny však vyvolávaly u některých domácích i obavy a nevoli. Byl narušen obvyklý průběh jejich dnů. Jiní zase neradi slyšeli cizí jazyk, kterému nerozuměli. Nebylo výjimkou, když se čas od času ozvaly i hlasy varující před nedobrymi následky začlenění Kyrnowa do nového města. Postupně se ale ukázalo, že je všechny spojuje především silná víra v boha, která nakonec dokázala překonat i občasnou nedůvěru a obavy.

Noví osídlenci se postupně seznamovali také s domácími jídly. Poznali kašovitá a mrkvová jídla a krupici z prosa, pohanky, ova a konopného semene. Jedlo se hodně ovoce, méně masovitých kaší. K snídani se obvykle předkládalo zelí s chlebem. Z malých hrníčků se pak jedla polévka kyselo a pila se březová a javorová míza. Z hrachu a nedozrálého ječmene se připravovalo pražmo, jehož název cizinci na rozdíl od místních obyvatel jen těžko vyslovovali. Na stole se objevovaly též ryby z obou řek – pstruzi, úhoři, drobné ryby a raci. Děti si s oblibou trhaly jablka, hrušky a slívy. Domácím naopak zachutnala i některá doposud jim neznámá jídla, která s sebou přivezli nově příchozí.

Většinu problémů a potíží pomáhal vyřešit čas a vzájemné porozumění a tolerance. Lidé se postupem času začali poznávat a oslovovat jmény. Mezi nejznámější patřil Eckerhard, slyšící na všeobecně přijaté jméno Ekuš, dále pekař Loso, řezník Bertold, krejčí Henselin a budoucí měšťané Arnold Reš, Hejnuš, Nikolaus,

Vincentius a Matias. Německá i česká jména se někdy vyslovovala s obtížemi a docházelo tak k humorným nedorozuměním.

Kyrnow se měnil a před příchodem zimy se objevily první roubené domy nových měšťanů.

Kapitola 16

Před kupcem Alexandrem a jeho družinou se postupně začaly zvyrazňovat obrysy Kyrnowa. Poznal, že brzy opět vstoupí do osady, kterou navštívil před mnoha lety. S blížícím se vstupem do místa, v němž obvykle odpočívali po dlouhé cestě přes hory a kopce, rostlo Alexandrovo překvapení. Stále více si uvědomoval velké změny, kterými kupecká osada musela projít za dobu od jeho poslední návštěvy. S údivem si prohlížel důkladné a souvislé opevnění. Před bránou byla jeho výprava zastavena stráží. Ve svém plášti z drahé látky a s čepicí zdobenou na okraji kožešinkou musel vysvětlovat účel své cesty a dokonce požádat o povolení ke vstupu: „Bud’te pozdraveni ve jménu Páně. Jsem kupec Alexandr a moje výprava směřující k řece Odře a dále na půlnoční stranu má jen dobré úmysly. Žádáme o povolení vstupu do Kyrnowa, ve kterém si chceme odpočinout po dlouhé a únavné cestě z Moravy a také vás chceme poprosit o možnost nákupu a prodeje různého užitečného zboží. Nejsme zde poprvé, byli jsme zde již před lety a můj přítel, stařešina újezdu, si jistě připomene naše dobré vztahy. Rád bych se s ním setkal, jistě bude potěšen.“

Oba strážní si pozorně prohlíželi kupce, jeho družinu i vozy se zbožím. Jeden obešel celou výpravu, a pak kupec uslyšel jeho německou odpověď: „Bůh s vámi. Od doby vaší poslední návštěvy Kyrnowa došlo u nás k velkým změnám. Bývalá tržní osada Kyrnow

se stala rozhodnutím krále Václava královským městem, zvaným též Jegerdorf. Je teď větší, žije tu mnohem více lidí. Pozdrav stařešinovi můžeme vyřídit, ale o městě teď rozhoduje zmocněnec krále, fojt⁴⁵ Sigfrid. Původní osada byla začleněna do nového města.“

Kupci museli chvíli čekat, než jim stráž se souhlasem fojta umožnily vstoupit do města. Hosté byli udiveni, procházeli kolem nových domů sroubených z kulatiny. Na tržiště jeli trochu dál než dříve. Stanuli na větším prostranství ve tvaru obdélníku a zvědavě se rozhlíželi kolem. Stálo zde několik domů obrácených užší stranou se štítem do středu tržiště a dvorem protáhlým směrem dozadu. Několik míst u tržiště bylo ještě nezastavěných, protože byla určena pro další kolonisty, s jejichž příchodem se počítalo.

Kupecká výprava se usadila na okraji tržiště, zvaného teď rynek. Neuběhlo mnoho času a Alexandr zpozoroval dva muže, kteří k nim kráčeli svižným krokem. Postaršího muže s dlouhými šedivými vlasy poznal ihned. Byl to stařešina újezdu. O druhém si hned domyslel, že to bude asi fojt Sigfrid. Vzájemně se přivítali, a poté se stařešinou krátce zavzpomínali na dřívější návštěvy kupců. Oba se dívali směrem na nedaleké oválné tržiště se starými lipami a podlouhlou dřevěnou lavicí, spojené nyní ulicí s rynkem.

Slova se s úsměvem ujal Sigfrid: „Mnoho se u nás za poslední čas změnilo. Město se rozšířilo a stalo se městem královským. Ze západu přišli noví osadníci, a jak jste si jistě všimli, mluví německy.

⁴⁵ Městský fojt – středověký úředník pověřený vykonáváním soudní mocí. Někdy je uváděn jako rychtář, nebo starosta.

Za námi je mnoho práce, ale ještě více před námi. Žijeme zde spokojeně a navzájem se doplňujeme. Jsou tu řemeslníci, kupci a lidé pracující na okolních polích. V samotných začátcích jsme ocenili pomoc zdejších markraběcích myslivců. Spotřeba dřeva byla a je stále ještě veliká. Oni nám svými zkušenostmi ochotně vycházeli vstříc, což nám hodně pomohlo a vše se tím urychlilo. I jejich malá osada u řeky nakonec splynula s městem. Teď už spoléháme hlavně na sebe. Víτάme každou výpravu kupců, která se u nás na čas zdrží. Před námi je stále ještě moc a moc práce. V plánu máme stavbu dalších domů, chceme zlepšovat opevnění města, upravit rynek a ulice a také břehy obou řek. Nabízíme vám naše pohostinství a od vás za to očekáváme, že městu předem uhradíte spravedlivý poplatek. Přispějete tak k tomu, aby se mohlo i nadále měnit k lepšímu, bylo stále hezčí a jeho obyvatelům se v něm lépe žilo. To víte, čas rychle ubíhá. Brzy se čtvrté decenium⁴⁶ změní v páté a v letopočtu se nebude psát 1240 a něco k tomu, ale 1250. Přejeme vám, abyste se v městě Jegerdorf cítili dobře a vaše cesta byla úspěšná.“

Kolem jednajících se postupně začali shromažďovat novopečení měšťané, kteří netrpělivě očekávali, co nového uvidí a snad si i později zakoupí. Dychtili také po novinkách a zajímavostech, které s sebou kupecké výpravy vždy přinášely. Město žilo nejen z čilého ruchu, oživovaného stále častějšími skupinami kupců. Rostoucí počet obyvatel souvisel také se stavbou dalších domů a s větším počtem tesařů, kovářů, pekařů, hrnčírů, tkalců a jiných řemeslníků. Počet potřebných pracovníků doplňovali nejvíce mladí lidé z okolních vesnic. Získávali tím příležitost vydělat si pár stříbrňáků

⁴⁶ Decenium – desetiletí.

pro své rodiny a také se přiučit a získat nové dovednosti, které se jim budou hodit ve vlastní práci. Pochytili také leccos z němčiny a rozuměli jí. Vzájemné poznávání a spolupráce někdy vyústily dokonce v založení nové rodiny s českými i německými kořeny.

Mezi pomocníky při tesařských pracích se uplatnil také Jakub z Úvalna. Stal se z něho mládenec, který si občas vzpomněl, jak s otcem nakupovali a prodávali na starém tržišti. Osudnou se mu stala návštěva kovářova dvora, při níž mu žíznivému nabídla dívka Ludmila čerstvou vodu. Teď už znal a dobře si pamatoval její jméno. Věděl, že není ze mlýna, jak se původně domníval. Nezůstalo ale jen u jedné návštěvy s žádostí o vodu.

Jakuba totiž zaujalo černé kovářské řemeslo, neboli práce se železem a ohněm. Kovářova dílna stála pod přístřeškem v zadní části dvora a v ní ho přitahovala zejména pec. Byl tam fukar dmýchající vzduch do ohně, dále džber s vodou a na zděném podkladě špalek s kovadlinou. U pece pracoval kovář ve lněném kiltu a vpředu měl koženou zástěru. Nejvíce práce mu zabralo kování koní, výroba zemědělských nástrojů, jako byly srpy, zaostřené špičaté motyky, zubatá vláčedla, a dále pak výroba nožů, pantů, mříží i zámků s klíči. Železo rychle chladlo a tak v dílně pracoval i pomocník. Kovář spotřeboval hodně hřiven železa od hutníků z nedalekých jesenických lesů. Musel ho však zpracovávat velice pozorně, protože nebylo zrovna levné.

Jakub zprvu jen tak přihlížel a pozoroval fortel obratného kováře. Obdivoval, jak dovede tvarovat rozžhavený kov. Kovář, potěšen jeho zájmem, mu pak dovolil foukat dmýchadlem do ohně. Všiml si jeho zručnosti, a tak se Jakub postupně stal jeho pomocníkem.

Přešel od tesařské práce na stavbách ktrvalému zaměstnání v kovárně u starého tržiště. Jednoho dne se kovář nechal slyšet: „Jakub si mne získal, je náš, voní železem.“ A to bylo pro mládence opravdu velké uznání.

Rodině kováře neušla vzájemná náklonnost Jakuba a Ludmily. Viděli jejich vzájemné úsměvy a otec jim občas v nedělním odpoledni dovolil společnou procházku. Nejraději se toulali kolem některé z obou řek, které protékaly okolím. Z břehů pozorovali čeřící se vodu, tekoucí přes oblázky a snažili se zahlédnout nějakou rybu. Nejoblíbenějším místem se jim stal soutok obou řek. Měli zde zvláštní pocit, jako by stanuli na posvátném místě, o kterém slyšeli vyprávět staré lidi. Za pohanských dob prý zde bývalo obětiště. Za řekou viděli pověstmi opředený kopec, který se vypínal nad okolní krajinu. Po návratu domů vyprávěli s nadšením o krásách okolní přírody. Jakuba to domů do Úvalna už moc netáhlo. Snil o svém budoucím životě s Ludmilou.

Letopočet překročil padesátku a Kyrnow si mezi královskými městy Opava, Hlubčice a Bruntál upevnil své postavení rychle se rozvíjejícího města na křižovatce obchodních cest. Po první vlně nových obyvatel přišly postupně další skupiny. Všichni pomalu splynuli s původními obyvateli, kteří zde zůstali a ke kterým přibyli i lidé z okolních vesnic hovořící česky. Ale ve městě většinou zaznívala němčina.

S významem města stoupal také význam fojta Sigfrida. Proslavil se svou rozvážností a schopností řešit i obtížné problémy. Když se královský podkomoří⁴⁷ Beneš ze Cvilína rozhodl v místě známém

⁴⁷ Královský podkomoří – zástupce správce královského majetku.

výskytem rud založit nové město, byl mezi svědky jeho listiny v roce 1253 i krnovský fojt Sigfrid. Pravost zakládací listiny města Benešova byla zaručena i jeho jménem.

Město zvané Kyrnow, též Jegerdorf a latinsky Carnovia, se stalo v soustavě královských měst na okraji přemyslovského státu jeho pevnou oporou a trvalou součástí. Jeho význam posílil a ještě zvětšil svou listinou král Přemysl Otakar II. v šedesátých letech 13. století a také jeho syn, vévoda Mikuláš. Tehdejší obyvatelé nemohli tušit, jak pestré osudy budou prožívat jejich potomci v příštích staletích a že je čeká více neklidných časů a méně roků klidu a štěstí.

A tak Jakub a Ludmila v letech těsně po polovině 13. století vzpomínali na své první setkání, při kterém chlapce zaujaly dvě bronzové rolničky na dívčíných šatech. K velkému překvapení jednoho dne daroval Jakub Ludmile ještě další tři. Jeho otec je našel při kypření půdy na svém poli v Úvalně. Objevily se znenadání. Rychle se sehnul, aby si je mohl zblízka prohlédnout. Potom je opatrně zabalil do kousku látky a přinesl domů. Jaké bylo Jakubovo překvapení, když je uviděl. Po pečlivém očištění hned poznal, že jsou stejné, jaké měla na svých šatech Ludmila.

Po dlouhých prosbách mu otec dovolil, aby je daroval svému děvčeti. Když se s nimi pochlubila rodičům, vzpomněl si její otec, že i ty dvě, které nosí někdy na šatech, koupil její dědeček a byly nalezeny v Úvalně. Tak se k sobě dostalo pět bronzových rolniček, vyrobených před věky v Úvalně. Od té doby byly ozdobou jejich šatů ne dvě, ale pět rolniček. Pro Jakuba, Ludmilu a později i pro jejich potomky se rolničky staly rodinnou památkou, která je provázela v dalším životě.

Stojím u soutoku řek Opavy a Opavice, nad městem se zvedá starodávný vrch Cvilín. Stříbrné vlnky mi vyprávěly příběh Ludmily a Jakuba i desítek generací lidí, obývajících dříve i dnes město Krnov. Jsou tu stále s námi.

Obrazová příloha

Obr. 1 Předpokládaná poloha tržní osady Kyrnow v první polovině 13. století.

Obr. 2 Přední cvilínský kopec.

Obr. 3 Zadní cvilínský kopec - místo s původním slovanským osídlením.

Obr. 4 Obraz Krnov (Jägerndorf) z poloviny 18. století, na němž je zřejmá původní rozloha města z poloviny 13. století.

Obsah

Kapitola 1	4
Kapitola 2	9
Kapitola 3	13
Kapitola 4	18
Kapitola 5	21
Kapitola 6	27
Kapitola 7	32
Kapitola 8	37
Kapitola 9	42
Kapitola 10	47
Kapitola 11	53
Kapitola 12	58
Kapitola 13	63
Kapitola 14	68
Kapitola 15	71
Kapitola 16	75
Obrazová příloha.....	82

VLADIMÍR BLUCHA

Narodil se 6. července 1931 v Mokřých Lazcích u Opavy. Od roku 1945 žije v Krnově.

Publikační činnost autora:

- HISTORIE MĚSTA KRNOVA, 60 stran, Městský národní výbor v Krnově 1969. Dějiny města do šedesátých let 20. století.
- KLÍČ K DOMOVU, 230 stran, Středisko služeb školám Krnov 1995. Čtení o Krnovsku pro mládež i dospělé.
- VYSOKÉ NEBE, 72 strany, Matice slezská 1998. Historická freska o životě na Krnovsku a o zápase o český jazyk.
- VELKÝ POŽÁR, 127 stran, Matice slezská, 2002. Historická próza ze života v Krnově o největší katastrofě v 18. století.
- PROŽIL JSEM KRÁSNÝ ŽIVOT, 141 stran, Matice slezská 2005. Je spoluautorem sborníku vzpomínek o tom, jak jsme chtěli bránit republiku a o životě na osvobozeném Krnovsku.
- MĚSTO MEZI DVĚMA ŘEKAMI, 173 stran, Město Krnov 2007. Výpravná ilustrovaná kniha o minulosti i současnosti Krnova.
- KRNOV – MĚSTO KRÁLOVSKÉHO NÁSTROJE, Město Krnov 2007. Je spoluautorem publikace o historii výroby varhan.
- ŘEKA MÉHO RODU A ROD MÉ ŘEKY, 79 stran, nakladatelství MAJ, Háj ve Slezsku 2011. Zobrazuje pestrý a nelehký život svého rodu na základě archivních dokumentů.

- KRÁLŮV SYN, 87 stran, Město Krnov 2012. Trpký osud vévody Mikuláše, syna českého krále Přemysla Otakara II. a o jeho zásluhách o Krnovsko.
- KLÍČ K DOMOVU, 180 stran, Město Krnov 2013. Druhé upravené vydání knihy z roku 1995.

Články a pojednání uveřejnily:

Vlastivědný zpravodaj KRNOVSKO,

Krnovské noviny REGION,

Slezské kořeny, 40 stran, Město Krnov 2012,

Krnovské mincování, Folia numismatica 2, Moravské muzeum Brno 1987,

Vlastivědné listy, Matice slezská, vlastivědné články v různých časopisech a novinách.

Děkuji vedení města Krnova za podporu mé snahy o poznávání života našich krnovských předků a vydání knihy.

Srdečný stisk rukou patří panu Rostislavu Balnerovi. Pomáhal obětavě při přípravě knihy k tisku a zasluhuje se o vydávání regionální literatury o Krnovsku.

*V Krnově březen 2014
Vladimír Blucha*

Kniha vychází v rámci udržitelnosti projektu Podpora českopolské regionální literatury a propagace regionu - Regio Litera

Copyright (c) Mgr. Vladimír Blucha, 2014

Redakční příprava: Rostislav Balner

Jazyková úprava: Antonín Szkandera

Fotografie: fotoarchiv Města Krnova

Vydal: Město Krnov, Hlavní náměstí 1, Krnov 794 01

Vydání: první, 2014

Elektronické vydání

Na titulní stránce byla s laskavým svolením autora použita kresba raněstředověké rolničky, která byla nalezena na území obce Úvalno. Autorem kresby je PhDr. Jiří Juchelka, PhD.

ISBN 978-80-87826-08-9